

DEMOKRACIJA

Leto VII. - Štev. 28

Trst - Gorica 17. julija 1953

Izhaja vsak petek

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-IL - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina:
mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovni
računi: Trst štev. 11-7223, Gorica štev. 9-18127

Razumljive Titove želje

Tito je 7. t. m. sprejel na Brdu pri Kranju dopisnika United Pressa, Heleno Fisherjevo, kateri je odgovoril na nekaj vprašanj, ki so se nanašala na sedanji politični položaj v svetu, kakršen je nastal po rrenju, ki je prekipelo v satelitskih državah in posebno v Berlinu.

Na vprašanje: »Kaj bi svetovali zahodnim silam, da store v sedanjem položaju?« je Tito odgovoril: »Svetoval bi jim, naj poskusijo izkoristiti to priliko za ureditev važnih mednarodnih vprašanj, kot so: vprašanje Nemčije, Avstrije itd. Svetoval bi jim, naj ne pričakujejo od sedanje spremembe v sovjetski politiki stodoletne uresničitve svojih ciljev, marveč naj stvarno ocenjujejo dogodke in se nekako sporazumejo za uresničitev svetovnega miru, toda ne na račun drugih narodov. Poskus ali mnenje, da bi bilo sedaj mogoče doseči nekaj pretiranega, nekaj več, kot bi bilo treba doseči glede na stvarno podlago, bi namreč lahko stvorno tako reakcijo, da bi se potem položaj še poslabšal.«

V drugem delu svojega intervjuja, v katerem ga je Fisherjeva izpraševala o jugoslovanskih notranjih razmerah, pa je Tito dodal: »Ponedeljak vam sedaj nekaj, česar ne niste vprašali. Napak bi bilo pričakovati od poraza sovjetske politike v satelitskih državah, od njihovega neuspeha in gibanja v smeri liberalizacije ter upajanja zastopnikov drugih strank na vlado, da ima to lahko kakršen koli vpliv na naš notranji razvoj.« Pred tem ji je namreč povedal, da so stranke v Jugoslaviji »preživela stvar«, da razen režimskih kandidatov, ki »so vedno lahko tudi nekomunisti«, na prihodnjih volitvah nihče ne bo mogel kandidirati in slično.

Bolj jasen Tito ni mogel biti Britansko časopisje je sprejelo njegove izjave kot izredno realistične in kot upoštevanje vredno navodilo pri morebitnih pogajanjih s Sovjetsko zvezo. Tito je sam dejal: »Jaz sem stvarni optimista in stvarnost se njegovim besedam dejansko ne more odrekati. Toda tudi ta stvarnost, ki se boji, da se vendar ne bi od Sovjetske zveze zahtevalo preveč, ima svojo barbo in je stvarnost človeka, ki je pri vsem tem osebno prizadet. Kot na dlani je namreč jasno, da bi padcu komunizma v satelitskih državah neizogibno sledil tudi padec komunizma v Jugoslaviji. Ali je torej čudno, če pravi danes Tito zahodnim velesilam, naj ne pričakujejo preveč, naj bodo v svojih zahtevah umerjene? S tem štiti vendar lastno kožo!

Tega pomena navedenih izjav britansko časopisje, ki je prijazno sprejelo Titove nasvete, seveda ne omenja. A tudi temu se evropska, posebno vzhodnoevropska javnost več ne čudi. To zadržanje glasnikov britanskega javnega mnenja je namreč popolnoma v skladu s predlogom, po katerem bi bilo vredno kupiti trenutke olajšanja mednarodne napetosti in združitev Nemčije z dokončno prepustitvijo vzhodnoevropskih narodov Sovjetski zvezi. Med te narode, ki bi jih bilo v njihovih očeh možno in morda celo koristno podpisati, spada pač tudi Jugoslavija. Zato o dejanskem ozadju Titovih izjav, o Titovi skrbi za lastno usodo, o pretnosti molčijo. In Tito je postal naenkrat upoštevanje vreden realista... Ni vrag!

Toda vse to niso dolgoročni realizmi, veliki načrti, kakršne smo poznali posebno pri velikih možih preteklega stoletja in deloma še v prvih dveh desetletjih tega stoletja. To so »realizmi« od danes na jutri, krpanje, ki nima velike bodočnosti. Prizadeti narodi, ki trpijo, pa čutijo, da se še nekaj premika. Vidijo prestrašene obraze oblastnikov, ki se samo tresejo, da se morda kaj ne bi podrl, čeprav pri tem nagonsko čutijo, da se še podira, da se jim izmikajo tla pod nogami. Realizmi, ki smo jih prej omenili, pa tega dejanskega stanja ne morejo priznati, temveč hočejo ohraniti to, kar je, to, kar ne more obstati. Na krizopoj, na katerem danes stojimo, je treba ugotoviti da to ni način, s katerim bi se delalo zgodovino!

Toliko glede realistične zahodne politike, ki bo koristila svojim smotrom in nalogam, le če bo uporabljena kot taktika in če ji ne bodo njeni nakazani »realistični« smotri postali dejanski namen. Kar se pa pobožnih Titovih želj in nasvetov tiče, moramo reči, da ga popolnoma razumemo. Druga-

Revolucija žre svoj lastni zarod

Ko smo pred tednom dni zaključili v »Demokraciji« sestavek o komunistični resničljivosti: »Časi se spreminjajo in letošnje leto nam bo prineslo še marsikatero presenečenje, kakor bo razočaralo revolucionarne zaslužkarje, katerih kariere se nagibljejo k zaslužnemu koncu, nismo stili, da bo usoda tako naglo prišla izpolnjevanju naše napovedi. Revolucionarni zaslužkar svetovnega komunizma št. 2, sovjetski maršal Lavrentij Berja, učitelj in vzornik Togliattija, Thoreza, Vidalijskega in krušni oče na desetletje komunističnih vojačev po vsem svetu, je odšel k »zaslužnemu koncu«.

Borba za oblast med Stalinovi dediči se je razpalila v odkriti izbruh, in njeno prvo obdobje se je zaključilo z uničenjem Berje, Lavrentij Berja je bil eden izmed prvih oblastnikov Sovjetske zveze in priprežniških držav, saj je vzdrževal v svojih krvavih rokah notranje ministrstvo in ministrstvo za državno varnost.

Sestga marca, na dan po Stalinovi smrti, so si komunistični dediči razdelili Stalinovo zapuščino in navidezni oblastniški kompromis razglasili svetu. Petnajstega marca so ukazali Vrhovnemu Sovjetu, da ta kompromis potrdi, kar je ta poslušno — kot vedno — tudi storil. Komaj štiri mesece je trajal divji zakon Stalinovih dedičev. Kakšni so bili vzroki, da so se vodilni mogotci v Kremliji sprli na življenje in smrt? Po Stalinovi smrti smo v »Demokraciji« zapisali dobesedno tole: »Še nikoli v zgodovini ni bilo absolutistične velesile, ki bi jo za daljšo dobo vladala skupina spletkarjev in ki bi vedrili in oblačili za kulisami državne samopašnosti. Za take primere se je moglo zgoditi samo dvoje: ali je nasilniško carstvo propadlo ali pa se je vrnil na površje nov vodja, najmočnejši med močnimi... Če bo izbruhnil dvoboj za Stalinovo nasledstvo, bosta dvoboj bojevala Malenkov in Berja.«

S tem smo že takrat, ko je pred tremi meseci »Demokracija« št. 14 pod naslovom »Kremelska presenečenja«, nakazali prvi in neizogibni vzrok prepira med dediči.

K temu moramo nujno prišteti poleg notranjepolitičnih nasprotij, ki v gdnjo globlje razjedajo diktaturo nad proletariatom, še globoke razpoke v priprežniških državah, posebno pa še posledice zadnjih češkoslovanskih in vzhodnonemških krvavih delavskih vstaj.

Da bi lahko vsaj približno ocenili dalekosežnost, ki so nastale z izgoniranjem Berje v Sovjetski zvezi, je nujno potrebno, da si pokličemo v spomin nezasišeno moč sovjetskega notranjega ministrstva. Ta policijska ustanova sliči orjaškemu pakju, ki prepleta vse javno življenje dežel, ki so nasilno vključene v vzhodni blok in ki je — kakor zatrjujejo komunistične obdolžitve — zrasel čez glavo partiji in vladi.

Ko je leta 1938 Lavrentij Berja prevzel vodstvo notranjega ministrstva, je bila vsa državna varnostna služba v popolnem razsulu. Temeljita in krvava čistka v letih 1933 do 1938 ni pokončala samo obbeh zadnjih poglavarjev notranjega ministrstva, Jagode in Ježova, pač pa tudi nepregledno visoko število srednjih in malih varnostnih funkcionarjev, ki so jih ožigosali za Stalinove nasprotnike. Berja je v petnajstih letih svojega paševanja dojavil industrijskim koncernom na milijone prisilnih delavcev in spravil celotno sovjetsko javno življenje pod svoje nadzorstvo. Po Stalinovem izreku, da »partijski kadri odločujejo o vsem«, je Berja prepočil vsa odločujoča mesta po ministrstvih, uradih in podjetjih s svojimi pristaši, ki so bili obenem zanesljivi zaupniki NKVD.

Berjev padec je verjetno spremljala nepregledna poplava aretacij. Na desetisoče policijskih poveljnikov in zaupnikov je izginilo z zemeljskega površja po vsem prostnem boljševiskem carstvu. Z odstranitvijo Berje ni odšel v več-

nost samo eden izmed najvišjih poglavarjev svetovnega komunizma, pač naj bi z njim izginila država v državi. To pa zato, da bi preostali dediči Stalinove zapuščine lahko preprečili vsak polzkuš upora proti Malenkovemu partijskemu sistemu. Sijajno opremljene Berjeve policijske divizije so v praksi pomenile neprimerno več kot vselej mogoča partija in vse njene teorije in dogme. Stevilneji bajoneti zmagujejo! Za Malenkova so bile izredno nevarne tudi močne postojanke v neruskih sovjetskih republikah, ki jih je Stalin kot Neslovan na vse načine protežiral in je Georgijev Berja, Stalinov rojak, ta protežiranja z vsemi sredstvi stopnjeval.

Ko so mesec dni po Stalinovi smrti postavili na čelo Georgijevske republike Bakradseja, je ta ob svojem nastopnem govoru označil Berjo kot »najboljšega moža Georgije in veličastnega voditelja komunistične partije in velike Sovjetske zveze«. To je bil za Malenkova najresnejši opomin, kajti avlačastni voditelj je lahko samo eden.

Predno je Malenkov lahko tvegal odločilni dvoboj, se je seveda moral temeljito oborožiti. Pri tem niso igrali posebne vloge niti centralni komite, niti partija, niti ves ostali partijski aparat. Tu so prav tako, kakor na Češkoslovaškem in v Vzhodni Nemčiji »partijsko voljo« in »ljudsko odločitev« diktirali rdečearmijski topovi in tanki. Ti so bili močnejši in učinkovitejši od Berjevih policijskih pušk in gumijevk. Bulganin in Vorosilov ter verjetno od Stalina zapostavljeni Zukov so okrog Moskve razvrstili ducat oklepnih divizij. In druga Malenkova runda je bila dobljena — za enkrat in za nekaj časa...

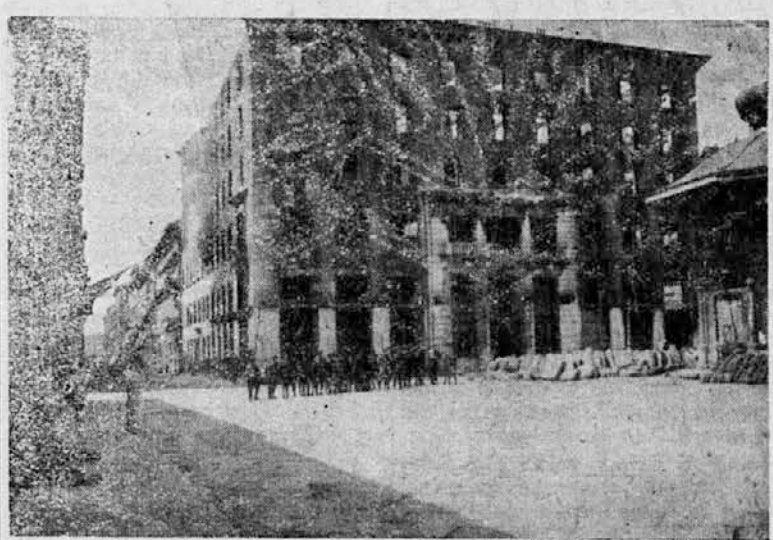
Tretji akt v kremelski igri Molotov, predstavlja s svojo pravovernim veteransko gardo v sedanjem notranjepolitičnem prerivanju le skromno vrednost. Njegova zvezda je zašla že pred nekaj leti.

Leta 1948 je bil Molotov vsaj prehodno edini Malenkov tekmeč. V tistem času pa so se povezali Malenkov, Berja in Hruščov in si izgradili mogočne oblastniške postojanke, da bi po Stalinovi smrti postali nesporni dediči. To jim je v glavnem tudi uspelo, čeravno je petroglavi direktorij (Malenkov, Berja, Molotov, Bulganin, Kaganovič) poskušal prikriti vse osebne in institucionalne rivalitete.

Ko je Malenkov odstopil prvo mesto v tajništvu centralnega komiteja Hruščovu, se je Malenkov povsem posvetil državnim poslom, ki so bili do tega časa le deloma pod njegovim nadzorstvom. Tako so se vezi v centralnem komiteju tesneje oprijete Malenkova kot Berje, ker je Malenkov — po tipični komunistični spletkarski praksi — poskrbel, da je večina voditeljev oddelkov v centralnem komiteju in visokih partijskih veličin pripadala njegovemu osebnemu krlju.

Po padcu Berje vlada Sovjetijo triumvirat: Malenkov, Molotov in Rdeča armija. Znano je, da trojke rade razpadejo potem, ko so svoj cilj dosegle in ne obstoja več potreba po interesnih skupnostih. Zadnja ura Berje je odbila. Zelo verjetno je, da razsaja v tem času med vršaci sovjetske vlade nova borba za oblast, v kateri bo novi porazenec Molotov. Mnogi glasovi zatrjujejo, da je Višinski že postavljen na hladno. Ali pa bo novi poglavar Malenkov zagospodaril komunističnemu svetu po vzoru Stalina? Ali se bodo rdečearmeji, ki so si od zmage v drugi svetovni vojni mnogo obetali, podredili volji novega diktatorja? Tako in podobna vprašanja belijo glave komunističnih mogotcev po vsem svetu, prav posebno pa nadlegujejo »spanje novemu gospodarju v Kremliju. Na Češkoslovaškem, na Poljskem, v Vzhodni Nemčiji in na Ogrskem vre. Boljševiška revolucija se je postarala, vendar nadaljuje s požiranjem svojih lastnih otrok.

Požig „Narodnega doma“

Spet je mimo nas obletnica požiga »Narodnega doma«, ki je v daljnem letu 1920 pomenil za tržaške Slovence simbol naše velike kulturne dejavnosti, bistvene naloge malega naroda v tekmi z velikimi narodi.

Ponosni smo bili na ta simbol našega kulturnega prizadevanja tudi potem, ko je »Narodni dom«, požgan in razdejan sameval v sredini tržaškega mesta kot dokaz nekulturnosti italijanskih osvajačev. Ponosni smo bili nanj zlasti v času največjega fašističnega zatiranja in preganjanja vsega slovenskega. Ta ponos je dal našemu človeku ono notranjo odporno silo, da je mogel kljubovati in čakati na boljše dni.

Upali smo, da smo s koncem druge svetovne vojne te boljše čase tudi resnično dočakali. Z nezmanjšanim ponosom še vedno zremo v bivo stavbo »Narodnega doma«, ki so jo profano spremenili iz slovenskega kulturnega središča v hotel, ter s prepričanjem v tržaško pravično stvar čakamo na nistop enakopravnosti obeh tukaj živčevih narodnosti v okviru dejanske urhovnosti Svobodnega tržaškega ozemlja.

Ne moti nas, da si v zubljih gorčega »Narodnega doma« simbolično podajata roko Giunta in De Castro.

Dočakali smo konec Giuntovega nasilja nad našim človekom in smo prav tako prepričani, da ne more več biti daleč konec De Castrove predrznosti!

Stalinova smrt je še vedno zagonetna

V vsem komunističnem časopisju je veliki Stalin komaj nekaj mesecev po smrti skoro povsem pozabljen. Celo poklicni gorečnej pri »Delu« so ga vknili med staro šaro. Zato pa na tisoče politikov in strokovnjakov za sovjetska vprašanja skrbno brska po okoliščinah, v katerih se je Stalin tako nepričakovano poslovil od tega sveta. Posebno pozornost teh raziskovalcev vzbujajo sovjetska naznanila, ki jih skrbno preučujejo in se trudijo, da bi razvozljali pravi smisel teh uradnih poročil.

Nemški zdravnik, prof. dr. Felix Heni, je pred kratkim presenetil svet z značilno ugotovitvijo. Ta zdravnik trdi, da sta prva dva biltena o Stalinovi boleznii navajala nezavest bolnika PRED izgubo govornilne sposobnosti. Prof. Heni ugotavlja, da se pri bolniku, ki je v nezavestnem stanju, njegova govornilna sposobnost sploh ne more resno ocenjevati, in meni, da je nemogoče smatrati, da bi zdravnik, ki so bolnika negovali, tako hudo protislovje prezrli. Zato prihaja do zaključka, da je pripomba o izgubi govornilne sposobnosti prišla v biltenu po volji nezdavnihkov in ni imela medicinskega, pač pa politični značaj. Najbrž naj bi ta nezdavnika pripomba še vnaprej potrdila okoliščino, da bolnik po izvršenem srčnem napadu ni mogel s svojo okolico več obbeavati, da potemtakem tudi ni mogel opraviti kakršne koli zadnje oporoke ali izreči kakršnih koli apolslovnih besed.

Kakšne pobude so vodile naslednike za tako formulacijo nezdavnikega biltena je težko uganiti. Vsekakor pa si mnogi politiki na tej in oni strani železne zavese še vedno razbijajo možgane, da bi resnici prišli do dna.

Radio Muenchen o Trstu

Uprava Radia Muenchen nam sporoča, da bo 24. t. m. od 21.10 do 22.15 ure prenašala vrsto izjav tržaških politikov o tržaškem vprašanju pod naslovom: »Kurswagen Trieste«, na kar opozarjamo radijske poslušalce.

MSA in Radio Trst II.

V zadnjem nadstropju »Palače narodov« je bila na velesjemu lepo prirejana razstava, na kateri so razne tabele, slike in reliefi prikazovali razvoj in napredek Trsta v povojnih letih.

Večino teh del so izvršili s pomočjo Marshallovega načrta, katerega naloge je zdaj nasledila Ustanova za vzajemno varnost (MSA), ki je omenjeno razstavo tudi priredila.

Med obnovljenimi objekti, ki jih je razstava prikazovala, je bila tudi tržaška radijska postaja. Med ostalim so bile razstavljene slike raznih študijev, radijskih sodelavcev itd. Pričakovali smo, da bo med njimi tudi nekaj slik, ki bodo obiskovalca opozorile, da obstoja poleg radijske postaje Trst I. tudi slovenska radijska postaja Trst II. Toda zamenjamo smo jih iskali!

Da Italijani radi pozabljajo na Slovence razumemo, toda da jih tako grobo izpregleda tudi tržaško vodstvo ameriške MSA ustanove je pa vsekakor dejstvo, ki nas preseneča in zahteva pojasnilo.

QUO VADIS ITALIA?

Po dokaj burnem dnevu, izpolnjenem z negativnimi rezultati, je z utrujenim glasom povedal De Gasperi na tiskovni konferenci vse svoje skrbi in težave, ki so obenem skrbi in težave italijanske sedanosti.

Tisti, ki bi po vsej sili hoteli tej novi De Gasperijevi vladi pripisati največji pomen, so De Gasperijev položaj primerjali s položajem Winston Churchillja. Saj je tudi konservativna večina v Beliki Britaniji omejena na komaj 15 glasov. V italijanskem parlamentu pa De Gasperi upa, da se bo tudi njegova večina sukala okrog 15 glasov. Sodeč po tej številki, bi bil položaj v obeh parlamentih nekoliko enak. Vendar, če si stvar nekoliko pobliže ogledamo, bomo lahko ugotovili osnovno razliko med položajem v Veliki Britaniji in onim v Italiji.

Rekli smo, da ima Churchill svojo večino, dočim se De Gasperi te večine sele nadeja. Ali, če bi Churchill propadel in če bi se v naknadnih volitvah konservativna večina postopoma zmanjševala ter spremenila v pariteto in nato v manjšino, bi prišla na vrsto laburistična stranka z Attleejem in Morrisonom, torej z možema, ki sta nekoč že preizkusila svoje sile in za Veliko Britanijo pomenila vsekakor častno delovno družino.

Ce bi pa pričakovana De Gasperijeva večina izostala, če bi se nekakega burnega dne vse tisto, kar ni zanj obrnilo proti njemu, tedaj bi se izkazalo, da v Italiji ni laburistov kot v Veliki Britaniji, ampak da je tam samo še komunistična alternativa. Lahko je reči, naj se razpusti parlament in razpiše nove volitve. Saj bi zadostovalo, da samo 5 odstotkov volivcev obrne hrbet De Gasperiju in preide k levicam, s čimer bi se komunistična diktatura zakonito utaborila v Montecitorioju.

In tista slovita izjava od 20. marca 1948, ki je Trst obljubljala Italiji, je hotela to tolikanj važno točko evropske celine obvarovati nevarnosti komunizma! Komu v prilog naj bi šla bodoča izjava, ki naj bi Trst hotela odvzeti komunizmu? Malo verjetno je torej, da bi mogla biti v prilog kolebačoče Italije, če bi ne bila v prilog skupnega za-

vezniškega sveta, ki bi naj z odgovornostjo nasproti Združenim narodom prevzel upravo Svobodnega tržaškega ozemlja.

Ali medtem si je De Gasperi še prizadeval, mikoprino prizadeval, da sestavi novo vlado. Saj oni, ki bi naj bili njegovi zavezniki, in med njimi prvi Saragat, niso prav vzhičeni ob misli, da bi v primeru nadaljevanja svoje dosedanje politike vse svoje volivce izročili socialističnemu taboru Nennija. Kar se pa republikancev in liberalcev tiče, so pač na najboljši poti do končne likvidacije svojih strank, pa naj pride do te likvidacije posredno ali neposredno.

Zaradi tega je bil De Gasperi prisiljen, iskati si zaveznikov izven dosedanje koalicije. Vendar mu ni ti desničarske niti levicarske kombinacije niso prinesle tistega, kar je mislil, da o njih more pričakovati.

Značilno pa je, da so tako monarhisti in misinovci po eni kakor Nennijevi levicarji po drugi strani zavzeli zunanjepolitično stališče, ki je naperjeno naravnost proti Atlantski zvezi.

O mislinovcih je znano, da ostro nasprotujejo britsko-ameriški zunanji politiki. Monarhisti glede tega morda niso tako ostr, vendar je pa tudi znano, da je v njihovih vrstah dokaj zastopnikov gospodarskega prodiranja na Bliznji in Srednji vzhod, torej v Iran, Egipt in Pakistan. Tudi oni imajo torej pred očmi politiko, ki — hočeš nočeš — ni prav v soglasju s cilji, ki jih je na svojem potovanju zasledoval Foster Dulles.

Ce pa bi se bil De Gasperi razgledal proti levici, bi zadel ob socialista Nennija, ki kot prvi pogoj za sodelovanje postavlja zahtevo po opustitvi sodelovanja v Atlantski zvezi. Ze Augusto Guerriero je ob neki priliki naglasil, da bi opuščenje politike atlantske zveze za Italijo pomenilo izgubo številnih naročil, ki so bila zelo koristna za italijansko industrijo. Pa tudi ameriški veleposlanik gospa Clare Luce je v svojem tako kritiziranem govoru opozorila italijanske volivce na gospodarske posledice, ki bi nastopile, če bi se obrnili proti politiki atlantske zveze.

Vse to je zelo lepo in prav, ali

kakor se iz česa tega, predvsem pa iz zadržanja italijanskih političnih strank vidi, je razpoloženje v Italiji proti zahodnim zaveznikom. Ce bi torej De Gasperi hotel doseči dobrohotno abstinenco teh strank, ki nikakor nečesa iti z njim, pri bodočih parlamentarnih glasovanjih, bo pač prisiljen, da jim za kulisami daje določene koncesije. Te zakulisne koncesije sicer ne morajo, bi pa tudi prav dobro mogle biti usmerjene v to, da se De-

(Konec na 2. strani)

CENZURA

Ne da bi se spuščali v razpravo o jugoslovanskem predlogu glede kondominija na STO-ju (o tem smo pisali zadnjič na uvodnem mestu), moramo grajati postopek področnega predsedstva, ki je proglas OF cenzuriralo tako, da mu je dalo popolnoma drugačen smisel.

Besedilo OF: »Italijanskemu imperializmu je ob vzpodbudi od zunaj uspelo s svojo politiko tradicionalnega izsiljevanja, da je dosegel tripartitno deklaracijo. Nato pa je ob podpori anglo-ameriške uprave Cono A dejansko vključil v sklop svoje-za gospodarskega in upravno-političnega ustroja.«

Cenzura je ta stavek črtala in ga zamenjala s tem: »S svojo politiko je Italija dosegla tripartitno deklaracijo za priključitev STO.«

Kje je svoboda govora, misli in tiska?

Kongres Intersoca v Štokholmu

15. t. m. je začel v Štokholmu kongres Socialistične internacionale.

Za nas Tržačane je ta kongres važen, ker bodo na njem obravnavali poročilo o ugotovitvah posebnih komisij, ki je prišla v Trst preučevati bistro našega vprašanja. Z zaupanjem čakamo na ta se-stanek Intersoca, ker zaupamo v mednarodni pravni čut, ki preveva veliko večino političnih zastopnikov te mednarodne ustanove, saj ii je borba za družabni napredek ljudstva osnova pravega demokratskega reda, zaradi česar nikakor ne morejo mimo pravih koristi tržaškega prebivalstva in STO-ja.

VESTI z GORIŠKEGA

UMP in Slovenci

Tudi letošnje poletje oskrbuje Uprava mednarodne pomoči predvsem z živčeno približno štiri tisoč počitniških kolonij po vsej Italiji.

Posebno pozornost je ta uprava posvetila južni Italiji in otrokom, kjer so dejansko življenjske razmere najbolj žalostne. Tu sama organizira in upravlja 29 kolonij, ki bodo prejete 15 tisoč otrok. V tisti krajih odpre tudi 100 otroških vrtec, za katere bo sama skrbel.

Na Goriškem je 25 počitniških kolonij deležnih podpore te mednarodne pomoči. Poleg tega prispeva Uprava mednarodne pomoči k vzdrževanju 13 zavetišč za stare in onemogle ter 5 otroških s 790 dnevnimi obroki hrane za ves čas od 1. julija do 31. decembra.

Kot je znano, je na Goriškem lep odstotek slovenske manjšine, ki pa do danes nima še nobene počitniške kolonije in zato ne more biti deležna te mednarodne pomoči. Ne bomo danes ugotavljali, ali gava je krivda, da nimamo Slovence nobene kolonije, omenimo pa samo to, da bi bilo prav gotovo v večjo korist bodisi slovenskim beguncem kot slovenskim domačinom, da bi dobili kako tako počitniško kolonijo v gorskem svetu ali pri morju, kot pa kako športno igrišče.

Cudno je tudi to, da pri nas odpira otroške vrtce znana organizacija Italija Redenta - ONAIR, ki celo prevzema v svoje roke vrtce, ki so dobro in zgledno delovali pod občinsko upravo, in zamenjajo svoje lastne brate v južni Italiji, kjer čakajo še vedno odrešenja tisoči in tisoči nedolžnih otročičev in odraslih, medtem ko smo mi že od leta 1918 odrešeni že marsičesa!

Niti goriška prefektura niti Papeška komisija za pomoč se nista zmenili, da bi po demokratičnih in krščanskih načelih odprli posebno počitniško kolonijo za Slovence v Italiji.

Res da Papeška komisija sprejema tudi slovenske otroke v svoje italijanske kolonije, toda tu so naši otroci pomešani z italijanskimi in vsi vemo zakaj.

Lani so se otroci in starši pritoževali za razno. Letos pa že teden dni poudarja ta Papeška komisija za pomoč, da je staršem popolnoma prepovedano obiskovati otroke v teh kolonijah. Zakaj pa? In po kakšnih načelih demokracije in

krščanstva? Ali ni ta prepoved v zvezi prav z lanskimi pritožbami? Sicer pa je eno res: da moramo biti Slovenci v Italiji enakopravni drugim državljanom in imamo torej pravico do svojih posebnih kolonij, kjer ni noben način raznarodovanja, ker ni v skladu z listino spoštovanja človeških pravic.

Lani je bila slovenska kolonija za osnovnošolske učence v Gorici, letos niti te niso odprli, češ da ni niti italijanskih kolonij in itak vzamemo ravne in potrebne otroke v kolonije Papeške komisije za pomoč, ki, kot povedano, ne dovoli, da bi starši svoje otroke obiskovali!

Zamenjava kovancev

S 15. julijem so stopili v promet novi kovanci po 5 in 10 lir. Kovanci po 5 in 10 lir, ki so sedaj v prometu, pa stopijo iz veljave z 31. decembrom 1953, zamenjavala pa jih bo deželna zakladnica (a Sezione di Tesoreria provinciale) do 31. marca 1954.

Sodba državnega sveta glede bivališča učiteljev

S svojo okrožnico št. 4737/24 od 11. aprila 1951 je prosvetno ministrstvo določilo, da morajo vsi učitelji, ki za šolsko leto 1951-1952 prosijo, za namestitev, predložiti potrdilo o njihovem stalnem bivanju (residenza stabile) v eni občini dotičnega šolskega okrožja (Circoscrizione scolastica), to je skrbništva.

Neka učiteljica pa je k prošnji predložila potrdilo, da ima v eni omenjenih občin svoje bivališče brez označbe stalnosti (stabile). Šolski skrbnik je zahteval, naj potrdilo izpolni z besedilom »stabile«, in ker tega ni mogla od župana dojeti, ker v resnici ni imela v občini »stalnega bivališča«, je šolski skrbnik ni vključil v lestvico.

Proti izključitvi se je učiteljica pritožila na državni svet (Consiglio di Stato), ki je pritožbi ugodil z utemeljitvijo, da zakon ne določa, da mora potrdilo nositi označbo stalnega bivališča, ampak da državljan biva v tisti občini, v kateri ima svoje običajno bivališče (domicilio abituale).

Državni svet izjavlja nadalje v svoji sodbi jasno, da župan ne sme odreči potrdila o bivanju (certificazione di residenza) državljanu, ki je vpisan v imenik prebivalcev.

To pomeni, da goriško županstvo ne ravna pravilno, ko zanika potrdilo o bivališču premožnim Slovincem, ki v občini bivajo večji del leta ali že več let zaporedoma ali pa ki imajo v občini glavni sedež svojih poslov.

Tako imenovano začasno bivanje (residenza provvisoria, temporanea) nima smisla, ker zakon, kot je sodba državnega sveta povedala in potrdila, ne predvideva več vrst bivališč. Zato naj vsakdo, ki ima v občini glavni sedež svojih poslov in tu biva večji del v letu ali pa celo že več let, zahteva potrdilo, da tu biva brez označbe začasnega (provvisorio, temporaneo) bivanja.

Brez stalne podlage osma De Gasperijeva vlada

Ves italijanski tisk, razen demokristjanskega, napoveduje velike težave in nestalno podlago osmi De Gasperijevi demokristjanski vladi, ker mu ni uspelo pripravi liberalce, Saragatove socialiste in republikance, to je dosedanje demokristjanske prijatelje, da bi stopili v vlado ali ji vsaj zagotovili podporo v parlamentu in senatu.

Cudno je, da se niti z monarhisti, vsaj zaenkrat, demokristjani niso mogli sporazumeti za kako sodelovanje, ker so tudi monarhisti stavili precej važne in do tu nesprejemljive pogoje. Vendar ni moči se reči, ali bodo monarhisti glasovali proti zaupnici vlade ali pa za zaupnico. Rekel sem, da se demokristjani vsaj zaenkrat niso mogli sporazumeti z monarhisti, ker ni rečeno, da zahtevam monarhistov v bodoče morda ne popusti, če jih bodo prav potrebovali, da se lahko ohranijo na vladi!

Saragatovi socialisti so svoj prvotni sklep za zaupnico osmi De Gasperijevi vladi spremenili v

toliko, da se lahko, po priliki, samo glasovanja vzdržijo.

Videli bomo, s kakšnim programom se bo nova vlada predstavila, kaj bodo k njemu rekli ostale stranke in kakšen bo izid glasovanja za zaupnico. Zaenkrat lahko rečem, da stalne podlage ta vlada nima in ne kaže, da jo bo dobila. Nekateri pa že napovedujejo nove volitve.

Ta osma De Gasperijeva vlada, ki jo sestavljajo sami demokristjani, je sledeča: De Gasperi (predsednik vlade in zunanji minister), Fanfani (notranji minister), Gonella (pravosodni minister), Bettiol (prosvetni minister), Piccioni, Campilli, Pella, Vanoni, Pisanelli, Spataro, Salomone, Togni, Merlini, Gava, Rubinacci, Taviani in Matarrella.

Vpišite otroke v LETNO KOLONIJO otroškega vrta

S prvim avgustom odprejo poletno slovensko kolonijo otroškega vrta v Gorici, če se prijavi najmanj petnajst otrok.

Ker vemo, da je več slovenskih družin, ki bi svoje otroke radi dali v kolonijo, jih opozarjamo, naj otroke nujno prijavijo njihovi učitelji.

Zagotovilo, da se pri zadostnem številu prijavljenih kolonija odpre, je g. župan dal našemu svetovalcu g. Bračuzi.

Podražitev mesa in znižanje obroka sladkorja

Ze itak pretirana cena mesu se je te dni dvignila za 40 lir na kg. Nihe ni te podražitve opravičilo ali utemeljilo s kakšnim pravim vzrokom. Zato bi lahko sklepali, da je to samovoljen ukrep mesarjev, kar pa nikakor ne more biti morda tako važno potrošno blago, kot je meso.

Istočasno so znižali obrok sladkorja prostega pasu (zona franca) od 2 na 1 kg, kar dejansko predstavlja podražitev tega vsakdanjega blaga, ki ga meščani moramo kupovati na prostem trgu po višji ceni.

To ponovno dokazuje, da je prosti pas ne v olajšavo prebivalcem, pač pa bogatašem, ki dobivajo sladkor za industrijske proizvode po znatno nižji ceni, svoje pa prodajajo po isti ali še večji ceni, kot so drugod, kjer prostega pasu ni!

Te pritožbe je vendarle iznesel tudi »Giornale di Trieste« od 12. t. m.

Rupenci in „socializem“

Po daljšem času se spet oglašuje v našem listu.

Letina kaže kar dobro, ker pri nas polje potrebuje zelo veliko vode. Pridelek pšenice je dober: od 8 do 12 stopenj na njivo. Tudi letos so nam pripekljaki mlitilnice na polje, s čimer se strinjajo kmetje iz Rupe in Peči. Za vsak stot pšenice, ki nam omamlajo, plačamo 450 lir, kar ni pretirano, če pomislimo, da v naši nekdanji fari in občini (Miren), kjer gradijo že toliko let »socializem« in so proti vsakemu kapitalističnemu izžemanju, morajo kmetje plačati za vsak stot pšenice 900 din in še 15 din za vsako balo slame. Tako izboljšujejo graditelji »socializma« socialni položaj kmeta, kateremu privoščijo kvečjemu ničredne pleve, sami pa pospravijo zlato zrnje.

Celo naši tukajšnji najboljši graditelji socializma se zgražajo nad to ceno in pravijo: prokleto odedušstvo!

Kljub temu, da spada tudi naša vas v znani prosti pas kot Gorica in Sovodnje, stane pri nas steklenična piva ali pokačice kar 10 lir več kot v ostalih krajih prostega pasu. Čemu ta razlika? Morda še kaj dišimo po »graditeljih socializma«?

Kot protiutež rednemu plesu v Rubijah so frontisti pri nas vpleli vsakonedeljski ples v Rupe. To se razume v splošno dobrobit naroda in občinske uprave...

Obmelni promet

V doslej veljavnem videnskem sporazumu, ki določa trgovske odnose med Slovenijo in Gorico, je vrednost izmenjenega blaga določena na 600 milijonov lir letno.

Na zadnjem sestanku trgovskih zbornic iz Ljubljane, Vidma in Gorice so pa sklenili, povšariti to izmenjavo na 1.200 milijonov lir. Če

IZ DOBERDOBA

Važne občinske zadeve

V nedeljo 12. t. m. predpoldne je naš župan takoj po maši sklical občinarje na sestanek, da jih od blizu seznanji z raznimi vprašanji, ki se tičejo skupnosti.

Župan je občinarje obvestil, da letos ne bo uradnega brezplačnega zatiranja mrčesa, to je muh in drugega, ampak se mora vsak, kdor hoče, da mu prostore razkužijo, vpisati in nato plačati po 8.50 lir za kubični meter. Ker je iz zdravstvenih ozirov to zelo potrebno in koristno, je župan priporočal, naj se vsi odločijo za tako razkuževanje prostora.

Župan je nato povedal, da je sli nanka izginila, razen v enem hlevu, ki mora ostati zaprt. Vendar živina še ne sme v druge sosedne vasi, na pašo pa jo lahko gonijo.

V znak vzajemnosti je župan priporočil, naj bi pobirali prostovoljne prispevke za odškodovanje šestih kmetov, ki jim je sli nanka napravila škodo. Od nabranega bi potem razdelili 60 odstotkov dveh kmetoma, ki sta izgubila telčka, 40 odstotkov pa ostalim štirim za kritje stroškov, ki so jih imeli s sli nanko. Na sestanku so sklenili, da bodo prispevke pobirali javno, to je imenoma, in ne s tajnim polaganjem v zaprti skrinjico, ker upajo, da se s tako tekmo izkažejo doberdopski občinarji bolj radodarni, ker morda ne bo hotel zastajati za drugimi.

Ker ima županstvo v zalogi pet stotov živega apna, ga prodaja po 500 lir stot. Kdor ga želi, naj se oglasi na občinskem uradu.

Za izboljšanje travnikov in pašnikov je županstvo prejelo 400.000 lir, da jih razdeli med kmete, ki na to računajo. Župan je pri tem pripomnil, da so nekateri, ko so izvedeli za ta denar, vrgli glas, naj denarja nihče ne vzame, ker bi s tem povzročili povišanje občinskih davkov.

Tak glas ne odgovarja resnici. Ker to nakazilo nima kaj opraviti z občinskimi davki in je le prispevek pridnim in potrebnim kmetom, ki si hočejo svoje travnike in pašnike izboljšati, da bi donasili več krme.

Zaradi tega je župan uporabil to priliko, da je prisotnim občinarjem obrazložil v podrobnosti, kako pravzaprav občinske davke odmerja na podlagi določenih zakonov, ki ga občinski svet lahko uveljavlja tudi bolj strogo. Toda občinski svet pozna razmere v občini in odmerja davke po svoji pametni in zdravi uvidevnosti na podlagi zakona in enakopravnosti.

Prisotni so bili s tem pojasnilom zadovoljni.

Končno je župan napovedal, da bodo postavili števce za vodo, čim bo vodovod popravljen. To pa zato, ker večina občinarjev želi števce, ker meni, da morajo plačevati tudi vodo, ki jo drugi trati. Župan je še omenil, da plača občina tudi do 90.000 lir na mesec samo za vodo, in to poleg drugih stroškov, ki jih ima z vodovodom.

Taki sestanki, ki jih naš župan ob vsaki potrebi sklicuje, so zelo koristni in poučni. Zato je priporočljivo, da se jih udeležuje čimvečje število občinarjev.

ŠOLSKA VESTI

Zaključni izpiti na strokovni šoli

Izdelali so:

Ambrosi Ivan, Bele Franc, Belligori Ernest, Calvetto Ivan, Cernic Ciril, Devetak Ernest, Devetak Ivan, Ferligo Bruno, Frandoli Arnold, Gergolet Ivan, Klanjšček Venceslav, Lavrenčič Karel, Mersechi Viktor, Meschnik Jožef, Ovidoni Lucijan, Podgornik Dominik, Rožič David, Terpin Renko, Bassa Nada, Cescutti Lucijana, Fajt Marčeta, Grilj Griselda, Leban Jolanda, Rule Antonija, Savli Antonija, Sinico Adalgisa.

Sprejemni izpiti v gimnazijo

Od 36 učencev, ki so se prijavili k sprejemnemu izpitu v gimnazijo, jih je 30 izdelalo, in sicer:

Appé Valter, Bratina Božidar, Brescia Marjan, Lavrenčič Jožef, Martinelli Livij, Mauresig Pavel, Pelicon Radovan, Predan Egidij, Smotlak Egidij, Venosi Salvatore, Vidmar Jožef, Zavadvaj Rajmund, Cescutti Marija, Di Dio Silva, Leban Anka, Leban Marija, Ličer Suzana, Marassi Eleonora, Oitizger Albina, Paulin Nadja, Pelicon Jožica, Pieniz Zvezdana, Polh Marjeta, Sdraulig Marija, Sinico Gracijana, Sinico Silvana, Sossou Anna, Specogna Marcella, Visintin Jolanda, Vizzutti Anamarija.

Quo vadis Italia?

(Konec s 1. strani)

Gasperi v veliko manjši meri zavzema za ameriške politične smeri, kot pa bi to storil, če bi mu to notranji parlamentarni položaj dopustil.

Skratka, De Gasperi bo tudi nadalje ostal zvest in dosleden svoji dosedanjim političnim biddis glede Vatikana kakor glede Amerike, Vendar se pa od nikogar ne more zahtevati, da bi v svojem stališču šel preko tistega, kar mu dovoljuje voje svoje sile. Kljuje vladnega vojske ima pač kratko sapo in od njega pač nihče ne bo mogel pričakovati posebnih dirkaških podvigov, ki bi šli preko njegovih možnosti.

Morda ni najbolj primerno, če ta svoja razglabljanja prav v tem trenutku izkoristimo v prilog svoji tržaške politike. Vendar se ne moremo rešiti vtisa, da na koncu koncev tudi pri zahodnih zaveznikih dozorj zavest o edini možni rešitvi, in sicer rešitvi, ki bo v skladu z mirovno pogodbo.

Ne bomo prehiteli pojavov, ki bodo prav gotovo nastopili. Menimo pa, da moremo mirne duše čakati na bodoče mednarodne sestanke socialno nastrojenih organizacij.

Kdor koli se je potrudil, da bi spoznal pomen italijanskih volitev, je dobil vtis, da so prišli do izraza predvsem socialni momenti in da so nacionalistične struje razmeroma slabo odrezale.

Tisto, kar — sodeč po teh volitvah — Italija pričakuje, je popuščanje v mednarodnih odnosih in povečanje smisla za socialne potrebe.

SOCIALNA VPRAŠANJA

SVOBODNO ZADRUŽNIŠTVO

Ze mnogo časa od tega, ko komunizma še niti v povojih ni bilo, so se kmetje in delavci organizirali v ZADRUGE, in sicer svobodno organizirali v svobodne zadruge.

Komunisti so misel le slabo preoblikovali v kolektivizem in ustvarili kolektivno zadruge, ki se lahko imenuje kolhoz ali pa sovhoz, V kolhoze so spravili povojni kmetje in delavci, ki komunistično niso čutili, v sovhoz pa komunistično stoodstotno zgrajene in prepričane komuniste.

V enem in drugem primeru kolhozi in sovhozi ter sploh vse zadruge pod bilo katerim komunističnim, Stalinovim ali Titovim, so podvrženi režimski državni komunistični kontroli in ne uživajo prav nobene svobode in so v pravem pomenu besede prisilne državne delavnice pod komunističnim vodstvom ter z urnikom in plačo, ki ju določa samo vodstvo. V ostalem je vse državno: premoženje in orodje, kmetje in delavci ter proizvod in pridelek!

V svobodni zadrugi, ki so jo že naši dedje in pradedje bili zamislili in postavili, pa je vse zamisljeno in urejeno na podlagi stroge svobode in polne enakopravnosti. Kdor hoče, stopi v zadruge, kdor neče pa ne. Ta svobodna zadruge ima namen združiti določeni znesek kapitala in z njim postaviti obrt ali kmetijo ali trgovino.

S skupnimi močmi zadruge postavili in obratovali ter dobiček deliti. V taki zadrugi so vsi zadrugniki enakopravni gospodarji in si vsi skupaj dobiček enakopravno delijo.

Isto velja za kmetijske zadruge, ki so lahko različnih vrst. Ene imajo namen samo nabaviti skupno orodje, druge samo skupno prodajati pridelek (na primer vinarska zadruga), tretje pa so širšega obsega, pomena in namena, ker lahko zajamejo več kmetov in njihovih kmetij. Ti kmetje spravijo v zadruge svojo zemljo, svo

svojo živino in vse svoje orodje ter skupaj zadrugo vodijo, zemljo obdelujejo, živino redijo in pridelek uživajo. Vse po pravilih zadruge, ki si jih sami zamislijo in izglasujejo.

Pri Crnogorcih so bile, vsaj do nastopa komunizma, družinske zadruge, ki so navadno zajemale vse družine enega rodu ali tudi sorodstva. Vodil jih je najstarejši član rodu ali sorodstva.

Naši slovenski dedje in pradedje so imeli pa vaško zadruge in so zborovali pod lipo na vasi. Tu so bile vse družine popolnoma svobodne s svojim določenim večjim ali manjšim premoženjem. Toda nekatera zemljišča so bila skupna last ter so jih skupno obdelovali in uživali, ali pa toliko eni, toliko drugi. Na vsak način so bili tudi naši dedje tesno vezani na medsebojno pomoč. Tako močno povezani, da je vsa vas odgovarjala drug za drugo, kar je bilo za njega član prve povzročil na škodo druge.

Pojem vzajemne pomoči pa je bil še do nedavna močno razvit in v navadi pri Rusih, kar lepo opisuje tudi knez Kropotkin v svoji knjigi o vzajemni pomoči.

Skoro v vseh ruskih občinah, ki so jih imenovali mir, so bila tudi skupna zemljišča, ki so jih obdelovali toliko let eni, toliko drugi in istočasno tudi pridelek uživali. Gozdovi in pašniki so tudi bili skupni, da je vsakdo smel na določenem kraju pasti živino in drva jemati.

Pri nas vidimo na planinah ravne vrste kamenja, ki pašnike ločijo po obsegu. Te vrste kamenja imenujemo mirne in so pravi mejniki, ki so jih že naši dedje postavili.

Vse to v duhu stroge svobodne odločitve in enakopravnosti.

Svobodna zadruga je torej najlepša socialna in kulturna oblika kolektivizma ter hkrati pogoj in porok za gospodarski napredek in za socialno pravičnost in omiko.

Smrtna kosa

V nedeljo zjutraj je v Gorici umrla v 64. letu starosti gospa Terezija Mužič vdova Filej (po drugem zakonu pa vdova Zorzi), mati g. duhovnika in profesorja Mirka Fileja.

Ob lepi udeležbi goriških Slovencev so pokojnico pokopali v ponedeljek 13. t. m.

V ponedeljek zjutraj pa je nenadoma umrl znani goriški notar g. Alojzij Marga, star komaj 56 let. Pokojnik je bil vešč notar in zelo naobražen gospod. Rad je prebiral tudi slovenske časopise, revije in literarna dela. Ljudem je rad šel na roko in ob priliki volitev je brezplačno overoval vse potrebne podpise in listine tudi slovenskim organizacijam.

V petek 10. t. m. okrog polnoči se je v Sesljanu smrtno ponesrečil z vozilom na g. Kvirin Koncut, civilni policist v Trstu, toda biva jo v Gorici.

Predpretekli teden je v Standrežu pri Gorici umrl pa bivši večletni cerkovnik g. Jožef Luitman v starosti 65 let.

Iz Buenos Airesa smo prejeli vest, da je tam nenadoma umrl prelat dr. Alojzij Odar, univ. profesor in urednik verskega mesečnika »Duhovno življenje«.

Vsem sorodnikom pokojnikov naše sožalje.

URBANISTIČNI RAZVOJ TRSTA

Trstu je potrebna krožna cesta

Nisem ne inženir, ne arhitekt in ne prometni uradnik, a navzlic temu si drzmem ugotoviti, da v tržaškem mestu urejajo cestno mrežo precej površno in prilizljivo.

V notranjosti mesta je res težko danes izboljšati važnejše prometne žile, ker je bilo mesto zidano brez daljnovidnih načrtov, tako da zdaj ovirajo neštete zgradbe smotnejši razporeditev cest. Promet z vozili je pa danes tako velik, da potrebuje skoraj vsako drugo križišče redarjev ali semaforov. Toda zasilni red je mogoče za ceno počasnosti. Iz Gorice do Miramara zdrkne normalna limuzina v pol uri, od Miramara do Sv. Ane, torej le za pot skozi mesto, pa potrebuje skoraj še enkrat toliko.

Ko se kretam po tržaških ulicah ali se pa vozim po okolici, opazujem vrvenje potnikov in vozil, pospešeno in zadržano premikanje, oprezo izogibanje in tvegano prehitjevanje. Če se pelješ skozi mesto v avtu, je zanimivo gledati, kako bi hotel stroj zadržati kot isker konj, pa ga mora vozač neprestano »krotiti« in vsak hip zadrževati zaradi izgovorov, semaforov, ovinkov, zaradi ogromnih filobusov — in nič manj zaradi pešcev, ki so ti povsod pod nogami, oziroma pred kolesi. Če hošiš peš s prijateljem, moraš celo razgovor neprestano prekinjati, ker te neizmerno zapljuje pozornost pred nevarnostmi: na vse kraje moraš napeto prežati, da te kdo ne povoli, da ti koga ne pobodiš, da ne postaneš plen redarja in njegovih glob. Koliko časa gre v izgubo pri motoriziranih potnikih in pri pešcih! In ubogi živci! Niti v zaprti hiši nisi pri miru. Ropot s ceste in bencinski izpuh segata tudi v stanovanja.

Velikokrat beremo v listih o drobnih načrtih za regulacijo mesta in urejanje prometa, toda nič velikopoteznega ni mogoče v njih zaslediti. Če tu in tam odbijejo kak vogal, če postavijo kje nov semafor ali novo znamenje za enosmerni promet — ali če polijejo nekaj asfalta na stare kraske plošče, s tem promet ni še nič olajšan. Manjka radikalnejših rešitev.

Po mojem mnenju bi se dalo korenito razbremeniti notranje mesto tolikoga prometa, olajšati vozilom kretanje in omogočiti večjo brzino, ko bi Trstu zgradili krožno cesto: široko dovolj (morda celo dvotirno), ločeno od vseh križišč, odmaknjeno od vseh prometnih vozlov in vendar dovolj blizu mestnega naselja. Mestne ulice bodo imele kajpak vedno precej prometa, saj ima vsakdo pravico iti ali peljati se iz ulice v ulico po svojih opravkih.

Ce danes opazujete obalno cesto v pristanišču, barkovljansko cesto, Carduccijsvo ulico, D'Annunzijske dvoredne, Goldonijski trg in še marsikaj, boste videli, da dela gnečo nemalo vozil in potnikov, ki so prišli od zunaj in so namenjeni na periferijo — ali s periferije potujejo skozi vse mesto na deželo. Koliko vozil prihaja od Miramara ali s kraske avtostrade z Opčin navzdol brez vsakega opravka v mestu, ko so namenjena v industrijsko pristanišče, Zavljje, v ladjedelnice ali v pristanišče Sv. Andreja. Nimajo druge pametne poti kot skozi mestno središče! Prav tako vodijo pota od imenovanih krajev ali objektov v svet le skozi mesto. Vsem tem bi imenitno služila krožna cesta, če bi obstojala, in notranji promet med ulico in ulico bi postal znosnejši.

Ze slišim ugovor in odgovor: »Prav v tak namen je bila vendar zgrajena avtostrada izpod Ponča-

ne skozi predor čez Katinaro in vso Krasko planoto do Sessljana, torej krožna cesta za Trst že obstoja.

Prav, toda vprašamo se, koliko ta cesta mestu koristi? Koliko razbremenjuje mestni promet? Saj je razen za izlete noben avtomobilist ne mara, ker je preveč oddaljena od mesta in ima prevelik vzpon. Tovorniki in avtostierne jo uporabljajo, ker jih policijska zapoved nana naganja, a pri tem kolnejo zaradi prevelike potrošnje bencina in izgube dragocenega časa; s prostesti so pa že dosegli, da jim je odprta pot z Opčin naravnost v mesto po Coronejsvi ulici, tako da so na ostali odsek čez Katinaro obvezno usmerjene samo avtostierne, ki baje potrošijo na leto milijard lir več za gorivo, kakor bi ga na direktni poti skozi mesto proti Griljanu po obalni cesti. Avtostrada, kakor je lepo izpeljana in je tudi koristna (če ne za drugo, gotovo za nedeljske izlete), ni torej zadostno rešila vprašanja tržaškega prometa!

Baje je nekaj »krožnega« v načrtu po rebri kraske planote, tik nad mestom. Odsek te krožne poti bi bil menda ona nova cesta med novo univerzo in Skorkljo. Kam in kod bodo nadaljevali s tem odsekem, ne vem, to pa vem, da bo nujno imela tudi tista in taka »krožna« cesta prav tako kot mestne ulice vse polno križišč, ovinkov, vzponov in spustov, ter da se bo končala na drugih cestah ali celo ulicah, ne da bi samostojno objela vse mesto okrog in okrog.

Ravninska mesta imajo imenitno izpeljane krožne ceste (Verona, Padova, Dunaj, Zagreb), toda Trst je zaprt med Krasko planoto in morjem. Kam naj bi torej postavili in kod izpeljali praktično krožno cesto Trstu?

Moje mnenje je tole: ker ni za ločeno krožno cesto prostora nikjer po površini, ker je celo ves kraski breg pokrit s hišami, naj bi jo izpeljali pod zemljo, to je skozi dolge predore v kraski rebri, in sicer v višini kakih petdeset metrov nad morsko gladino.

Misel se utegne zdeti komu fantastična, toda prepričani bodimo, da jo bodo čez petdeset let morali vzeti v pretes vsi tehnični in prometni uradi kot edino pametno rešitev problema, razen če italijanska uprava ne računa s tem, da bo itak prišel Trst pod Italijo in v njej tako izumrl, da bo ne Goldonijskem trgu rastle trava. Kdo drug bi ugovarjal zaradi ogromnih stroškov? O, seveda bi taka cesta ne bila prav poceni, toda delo se raztegne lahko na pol stoletja, le načrte bi bilo treba izdelati takoj in cesto vsaj trisrati, da pravčasno preprečimo nenačrtne gra-

ditve, ki bi v bodočnosti ovirale izvedbo te ideje ali jo zaradi podiranj poslojil podražile, kakor danes ovirajo neštete zgradbe, ki so bile postavljene po kratkovidnih načrtih, regulacijo ulic. Velika mesta imajo že zdavnaj podzemne železnice globoko pod mestnimi ulicami in taki predori z vhodi in izhodi so stali ogromnega denarja in so bili velika tehnična težkoča. Trst bi mogel z manjšimi težavami, skoraj brez posebnih tehničnih težav, in z manjšimi stroški izvoliti kraske reber za oboje — za avtostrado in celo za tramvaj.

Predori pomenijo kajpak ogromen izkop zemlje. Kam z materialom? Ali ne kriči barkovljanska obala po pomolih za kopalce? Tudi graditev takih pomolov bo morala bodočnosti vzeti v poštev. Tja bi šel lep del izkopa iz predorov. Drugi del materiala bi služil za nasip ceste izven predorov, a tudi za napolnitev kake nepotrebne kotevanje. Pomniti je, da odtehta nekaj stroškov odvoza prihranek denarja, ki ga površinske veste poržejo z odkopom parcel, kajti »podzemeljski svet« odjemlje država zastona.

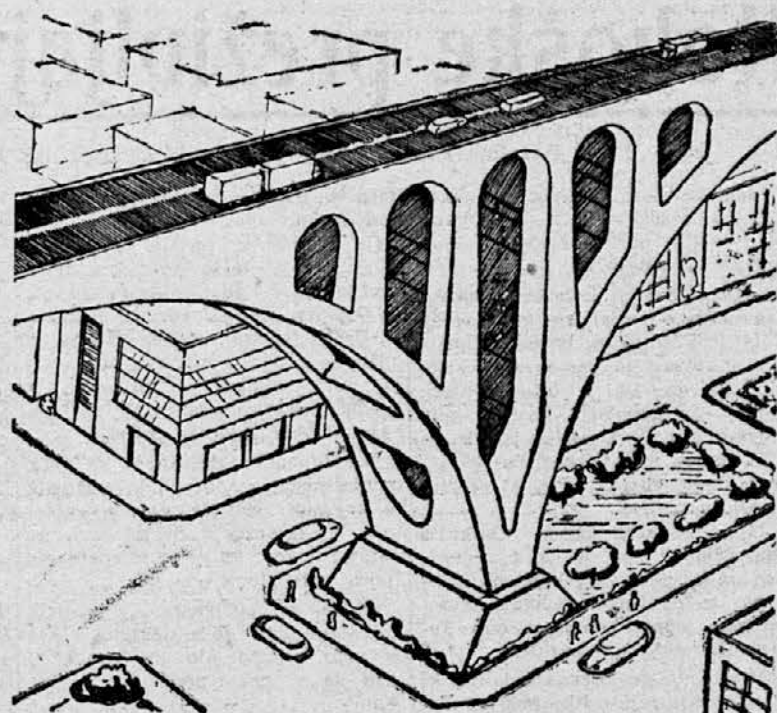
Po moji zamisli bi se morala odcepiti in začeti krožna cesta že pri Griljanu ali vsaj pri miramarskem križišču — in potekati v dolgem predoru proti mestu v čim bolj ravni črti. Nad barkovljansko cerkvijo, vstric železniškega viadukta, malce nad njim bi cesta za hip prišla iz tunela in sprejela dovolj iz Barkoveli, nato bi se brž spet skрила pod svetlikom v drugi predor, ki bi se odprl spet v Rojanu tik pred bregom, kjer bi se priključila dohodna ali dovozna cesta iz mesta in za mesto. Tretji predor bi segel iz rojanskega gornjega kota pod Skorkljo skoraj do Sv. Ivana: v začetki neke pod novo univerzo bi krožna cesta prišla spet na dan ter se nadaljevala in zavila v velikem loku na visokem viaduktu čez hiše in čez ulice neke pri Rotondi ali še višje blizu svetovanske cerkve (ali bi celo objela ves Sv. Ivan) in nato bi jo sprejel četrti predor pod Lovcem. Po rebri »Bosketu«, tik pred predorom, bi ujel krožno cesto pricepek in odcepke za mesto. V Rocolu, nekeje višje od železniške postaje, bi imel krožno cesto spet na prostem čisto na dnu dolinice in zopet priključitev na mestno cestno mrežo.

Peti predor bi segel iz Rocola v Kolonkovec nekeje do globeli za pokopališčem, to je pod postajo Sv. Ane, in tu bi bilo treba zgraditi direktno zvezo z ulico Balamonti. V lahkem spustu bi krožna cesta skozi kratki šest predor dosegla železjsko cesto nekeje pod policijsko vojašnico, kjer se odcepi že zgrajena nova cesta za industrijsko pristanišče.

Idealno bi bilo, izboljšati možnost »kroženja« tudi po obalni strani mesta. Kako? Par predorov in par nadvozov. Kje in kod? Iz industrijskega pristanišča bi kazalo prevrtati grič Sv. Pantaleona in škedenjsko vzpetost. Med obema predoroma bi morala cesta teči po visokem mostu, da bi bila bolj ločena od križišč. Na severozahodni strani škedenjskega griča bi krožna cesta nujno prečkala ulico Balamonti v isti ravlini, saj je tam nekeje potrebna zveza za avtostrado, da bi ne bilo treba voziti po tej ulici do tramvajskih tračnic in okrog raznih oglov iskati zvezo z višje ležečim začetkom katinarske avtostrade.

Cudno je, da ni nobene pametne zveze izpod škedenjskega griča po obali ob ladjedelnicah proti postaji Sv. Andreja. Baje je nekoč bila, pa so jo pretrgali. Če hočeš iti od postaje Sv. Andreja po široki cesti vzdolž tramvaja št. 9 proti Škedenju, te široka cesta pripelje naravnost v ladjedelnice in — stop! — izpred železnih vrat se moraš vrniti in iskati ob istrski železnici kje steze, ki te privedejo prav k mestnemu predoru Sandrinelli.

Prav tako ti je od nasprotni smeri — izpod Škedenja na razpologo cesta s tramvajem št. 2, ki te popelje le v osrčje mesta. Iz sredine ulice Balamonti je torej treba zgraditi direktno priključek na avtostrado pod krematorijem (seveda precej nižje krematorija) in z začetka (ali konca) avtostrade urediti vsaj zasilno avtomobilsko in tramvajsko zvezo v čimbolj vo-

DETAJL NADVOZA V TRZASKEM PREDMESTJU

ravni ravlini do konca tramvajske proge št. 9. Kako bi bil s tem razbremenjen promet v notranjosti mesta, kajti iz vseh ladjedelnic, tovarn in lesnega skladišča bi uporabljali obalno prometno žilo, ki je zdaj precej zapuščen. Med obema postajama in med obema pristaniščema — starim in novim — ostane, kar in kakor je.

Se en vozil kazi in kvari prometni red, to je točka pri Glavni postaji. Ubogi potniki pred železniško in neokusno avtobusno postajo! Barkovljansko cesto bi že razbremenila krožna proga v predorih, ker bi tudi avtobusom poleg tovornikov odkazali pot v predor, toda kako rešiti problem gneče okrog

kolodvora in ves odsek med Rojanom ter postajo? Z nadvozom, z dolgim viaduktom. Pred avtobusno postajo bi bilo treba podreti ono hišo, imenovano Silos, in tam začeti dviganje ceste na viadukt, ki bi tekla najprej vzdolž železniških tračnic, torej med kolodvorom in obalo, nato bi v velikem loku zavil na desno čez tračnice (vedno v dovolj visokem nadvozu, kar je mogoče uresničiti) in čez barkovljansko cesto v Rojan ter čez rojanske hiše in ceste gor do kraske rebri, kjer bi se masodontični viadukt lepa priključil na krožno avtostrado baš med obema predoroma. Seveda bi zaradi takega via-

(Končec na 4. strani)

Komunisti v mesečini

Pred kratkim je napisal kitajski komunist v listu, ki izhaja v Hong Kongu, članek o ljubezni. Napisal je med drugim, da »je ljubezen zgolj nesmisel in da je doživela že tri zgodovinske preobrazbe«.

»V fevdalni dobi je bil odnos med spoloma kakor odnos med gospodarjem in sužnjem. Žena je morala zmeraj ubogati moža in se ga držati kakor kos njegove lastnine«, je napisal.

Priznam, da mi je prav malo znanega o tistem suženjskem razmerju žene do moža, vendar pa se mi ta stvar, kakor jo omenja tisti komunist, ne zdi prav tako strašna. Po mojem ni nič tako hudega, če se žena drži svojega moža ali če ga celo uboga. Toda povrtno se k njegovemu pisanju.

»V kapitalistični družbi ljubezen kupujejo in prodajajo«, piše. »Zenska prodaja svojo lepoto, mladost

in meso za udobje in razkošje, ki ji ga mora nuditi mož.«

Res, to se kaj grdo sliši, toda če upoštevamo piščevo histeričnost, spoznamo, da ima v mislih samo dejstvo, da mora mož skrbeti za svojo ženo.

»Končno je nastopila doba nove, demokratične in komunistične ljubezni«, piše dalje tisti komunist. »Med možkim in žensko ni več trgovskih odnosov in zato sta dosegla najvišjo obliko ljubezni. Njuna ljubezen je trezna, miselna in dokončno revolucionarna.«

Jaz še nikoli nisem imela ljubezenskega razmerja s komunisti, vendar pa menim, da zaradi tega moje življenje še ni popolnoma izpubljeno. Ob misli, da bi mi stanovec v svoji vni stopal na nogo, se mi zdi, da bi ne bila najina romanca nič kaj sladka. In neglede na dejstvo, da si v resnici nič kaj ne želim ljubiti trezno, »z mislimi«, ampak ljubim rajši popolnoma in srečno s srcem in z vsem svojim bistvom, se mi ne zdi podoba komunističnega dvorjenja, kakor jo je nadalje našel ta kitajski kavalir, nič kaj bodrilna.

Zapisal je namreč v svojem opisu ljubezni novega stila tudi tole:

»Nikoli ne boste videli, da bi kak fant ali dekle iskala samoto z namenom, da bi skrita občudovala mesec, ali da bi šepetala drug za drugim na tipično malomeščanski način. Če pa bi nas skušali sovražni agenti ali agentke pripravi do takega ljubimkanja... bi jih hitro in pošteno zavrnil.«

Sicer nič ne pravi, kako bi jih zavrnil, vendar bi lahko mlada komunistka ohladila strastno ljubezen svojega »sovražnega« obože-

valca s tem, da bi mu začela deklamirati novo komunistično ljubezensko liriko, na primer tako, kakor jo čisto resno objavlja praska komunistična revija »Tvorba«. Pri oddaji hamburskega radia so pred kratkim prebrali eno tistih pesmi. Ne bom je navajala v celoti. Mislim, da vam bo čisto zadostovalo, če navedem samo zadnje štiri stihe, ki se glasijo:

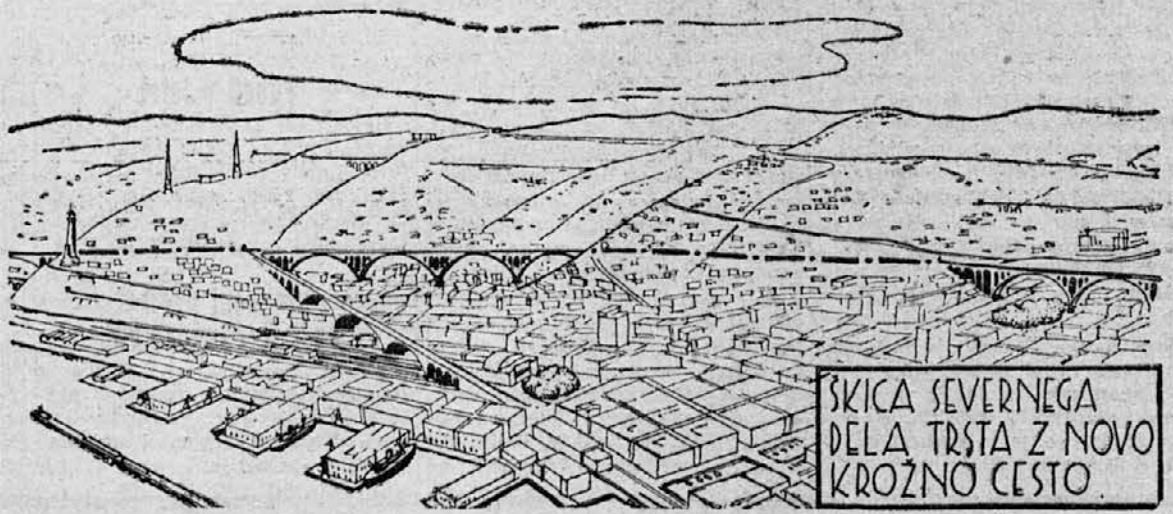
»Ponosno stopaš na odhodu ob meji.
Ne pusti, da bi se kdo izmuznil preko nje v jutro,
ko je trava mokra od rose.
Bodi buden, moj ljubla!

Jaz pa ne verjamem, da bi ruski Ivan, ki se v mesečini stiska k Ani in jo drži za roko, razpravljaj z njo o dialektiki, in po mojem mišljenju tudi ni posebno verjetno, da bi se Tatjana takrat, ko se sprehaja ob majskehi verberih po polju z Igorjem, ki jo drži okrog pasu, v svojih mislih ukvarjala samo s petletnim načrtom. Prav tako tudi dvomim, da bi resni sovjetski komisariji vzbujali v svojih ženskih ljubezen samo z najnovejšimi statistikami o kolektivizaciji...

Ker je ljubezen močno, lepo in nepremagljivo čustvo in ker se ne ozira na nič drugo, ne verjamem v ta komunistični nesmisel. Ne verjamem niti, da bi komunisti tako »ljubili«.

Toda v času, ko slišimo samo grozeče komunistične izjave ali take, ki vzbujajo v nas žalost, nam kar odleže, če slišimo od njih kako smešno, kakor je ta o ljubezni. To nas namreč spet spomni, da so tudi tirani ljudje. A noben človek ne more preprečiti, da ne bi bil tudi tiran vlastnih smehel!

Barbara Vereker

SKICA SEVERNEGA DELA TRSTA Z NOVO KROŽNO CESTO

NAJZAPADNEJŠI OGRANEK SLOVENSKE ZEMLJE: BENEŠKA SLOVENIJA

Zgodovinski, krajepisni in dialektološki očrt

(IX. nadaljevanje)
Moramo si pa prej ogledati in opisati dolino ob Teru, gor do njegovega izvira.

Ko zapustimo Tarcent po glavni cesti, ki gre ob Teru na levem bregu naravnost proti severu, pridemo v dobri četrt ure v okoliško vas Cizerje, ki je bila še manj kot pred stoletjem slovenska, dočim je sedaj popolnoma furlanska. Ta vas je spadala k onim desetim vsem, ki so tvorile leta 1607 tako imenovani »Vicariatus Scelaborum«, ki je bil ustanovljen za boljše oskrbovanje dušebrižništva v slovenskih krajih po gorah, kjer je bilo pred l. 1500 še veliko pomanjkanje cerkva; pa tudi dobodki tarcentške župnije so bili prepričali, da bi mogli še te vasi vzdrževati v cerkvenih opravilih in zato so dobile te vasi svoj poseben vikariat, ki so ga sami vzdrževali. Razen tega je moral tarcentški župnik priskrbeti za vikariat tudi posebno poslopje in v skrbi za namestitvev slovenske večjih vikarjev.

Tako je bila tarcentška župnija razdeljena na dva dela. Vasi slovenskega vikariata so bile: Hoja, Smardec, Stela, Zameja, Cizerje, Sedile, Zavrh, Brdo, Ter in Podbrdo. Izvirno latinsko besedilo listine, ki to določa, je: »Cum pacto debeat tene apud se unum sa-

cerdotem scilabonum sumptibus suis iuxta consuetum.« In tako je ostalo, da začetka preteklega stoletja, ko so se duhovniče druga za drugo odtrgale in vsaka je dobila svojega duhovnika. Takrat je s tem tudi nehal obstojati ta slovenski vikariat in sedaj so po vseh teh vaseh sami laški duhovniki.

Od Cizerji dalje izgine cesta kmalu v sotesko, gorovje se od obeh strani približa dolini, da jo kar stisne, tako da se skozi prerivata le cesta in peneca se reka. Ter je takoj ob izhodu iz soteske zaježen in nabrana voda je napeljana na turbine električne centralne. Cesta v sotesko gre nalahno navkreber in na polovici poti — vsega je pol ure hoje — začne iti malo v klanec in že smo pri prvih hišah zaselka Njivica. Nekoliko dalje, ob koncu bolj odprte doline, vidiš vas z visokim lepim zvonikom, to je vas Ter (Pradielli) in desno na malo strmim griču je glavna vas tega okraja Brdo (Lusevera, iz dvobesedia služe brdo nastala skovanka, ker so tla tu

predj zemljata, skoroda fiovlnata in tako ob deževnem vremenu »udi malo blatna). V Brdu, ki je 505 m nad morjem in šteje nekaj nad 400 prebivalcev, je občinski urad in k temu županstvu spadajo še sledeče vasi: Njivica, Zavrh, Ter, Podbrdo in Sedilišče. Tu je na vzvišenem mestu vrh ogromnega stopnišča lepa cerkev; prostor okrog cerkve je lepo obzidan, da izgleda od daleč kot nekaka trdnjava; od tod se nam odpira krasen razgled na vso to z visokimi gorami v ozadju obdano kotlino.

Na zahodu sta nad Huminom vrha Kvarnan in Campon, vmes pa je prelaz Forador. Pod Kvarnanom na tej strani v podnožju, vendar vedno visoko na planjavi, vidiš cerkev pri Sv. Marji Magdaleni, h kateri se še povrnemo. Potem je vasica Podbrdo pod Laškim plazom in v isti gorski vrsti še bliže je Postončič in pod njim vas Ter. Ti vrhovi so nad 1600 m visoki in tvorijo gorovje, ki je pred Muzacevim pogorjem in le par km zračne širine severneje ležeče, torej

bolj v ozadju. Na severu zapira pogled v Režijo kot visoka ograja prej omenjeno Muzacevo pogorje z najvišjim vrhom istega imena Muzac, 1875 m visokim.

Ob vzhodni strani obzorja imamo takoj za Brdom zaselek Sedilišče in bolj jugovzhodno vas Zavrh. Nad Sediliščem je sredogorje z Malim vrhom in z Velikim vrhom, ki sta nižja kot prejšnji vrhovi, vas Viškorska pa leži pod njim na odprti planjavi, kakor smo že prej omenili.

Od tod so uživali krasen razgled in se mu divili nekateri člani razmejvne komisije, ki je bila tu v nedeljo 31. marca leta 1946; toda to, da biva jo to Slovenci, niso hoteli poslušati, razen dveh ruskih profesorjev, ki sta z bratsko-slovenskim umevanjem pritrdjevala. Pri obravnavanju na županstvu so zaslišali par starih neukih ljudi in laškega učitelja nedomačina — in to je bilo odločilno, dasi prebivalci niso vsi hoteli tako.

Iz Brda prideš zahodno po stezi nizdol do reke Ter in po cesti, ki

vodi vedno kraj reke, nadaljujemo pot proti njenemu izviru, ki ni več daleč pod Muzacevim pogorjem, komaj tri km daleč.

Ko pridemo nekako na konec doline, ki je bolj podobna predelu, napravi cesta velik ovinek, da pride tako iz severne smeri v vzhodno in prav na tem mestu pod malim mostom spodaj vidiš, kako privre na površje na raznih mestih kar izpod kamenja in drobnega grušču čista mrzla voda, ki se kmalu združi v potok — to je Ter. V ozadju, na nekaki usodlini ob vzhodni tega pogorja, je dvojce selišče: Tanatavjele in Muzac (stam na tavičje, to je na ploščadi - travniku, in »muzac« - »molze« iz čakavštine). Vmes je cerkva sv. Ivana, kjer imajo službo božjo ob nedeljah, ko pride duhovnik iz Ter. Prebivalci so pristni trdi Slovenci in govore še dokaj umljivo naraje. Obe vasi imata 180 prebivalcev in sta 650 m nad morjem. Bavijo se s planšarstvom in imajo nekaj bolj pustih njiv, ki jim za silo kaj rodé. Cesta, ki je

okrenila na desno proti vzhodu, gre še kakih 10 km po italijanskem ozemlju in za vasico Učejo (Ovčejo), ki je še na tej strani ob rečici Učeji (ali tudi Bjeli potok, ki obstoji iz dveh dotokov: Mija-Bili-Potok) prestopi mejo in reka se izliva pri Zagi v Sožo.

Narečje v Učeji je že rezijansko, prebivalci so se namreč semkaj priselili iz Režije; sedaj jih je 350 in imajo tudi šolo.

V okolici Muzaca in po pobočjih ne prav strmih gorskih brežin je obilo planin, kamor ženejo živino iz vseh vasi poleti na pašo. Ena izmed teh je večja in ima tudi svoje stalne staje; to je Kipalca (ime po nekem kislastem zelišču) južno od Muzaca, toda na nasprotnem pobočju.

S tem zapustimo ta lepi gorski kraj in se povrnemo v Stelo nad Tarcentom, tako da ne izpustimo niti najmanjšega selišča v našem popisu. Steza, ki gre dalje od malih zaselkov Borjanic, Mikiš in Pobra, k tvorijo vas Stelo — ta ime n izhajajo iz prilikov, ki so običajni v dotičnih zaselkih — prehaja mimo pašnikov in gozdičev in po kakih treh km poti smo v vasi-ci Flajpan, diže večji zaselek je Krapic, tako imenovan, ker imajo vsi tam tak priimek.

(Sledi X. nadaljevanje)

Kokoške preživljajo otroke

Slika iz sovjetskega življenja

Vsak kolhozni delavec ima pravo na kokošek zemlje. Dovoljeno mu je rediti po eno kravo in določeno število kokoši.

Nekega dne je kolhozna delavka Ana odšla v oddaljeno kajžico, da bi si izravnala izkrivljeno lopato. Okrog kajžice je kar mrgolelo kokoši. Morda jih je bilo, dvajset, morda petindvajset, morda celo trideset. Na vsak način pa jih je bilo mnogo več, kakor pa bi jih smela imeti mlada žena, ki je stanovala v kajžici.

«O koliko kokoške, je vzkliknila Ana. Mlada žena, ki je z dojenčkom na prsih čuvala kajžico, je bila kar zadovoljna s pohvalo. Zasejali smo ječmen namesta buč. Tako lahko redimo kokoši.»

«Prav, ali ne poznaš zakona, ki prepoveduje rejo toliko kokoši? Zato je vendar kolhoz tu, da vzreja tudi kokoši.»

Mlada žena ni mogla razumeti, kam meri Ana.

«Saj je res kokoši zakon. Lansko leto je bil nekdo tu in po vsej vasi prešteval kokoši. In več, kaj sem napravila? Pogledala sem jih na polje, tam jih je lahko prešteval. Moje kokoške so bolj prefrigate kakor tak-le kokoši komisar.»

«Tudi on opravlja samo svojo dolžnost.»

«Tudi jaz opravljam svojo. Moji otroci hočejo jesti, šest jih imam. Pet kokoši mora preživljati enega otroka. Jajca lahko prodajamo, sami jih ne jemo. Jaz sem sama, veš ti, moj mož je pri vojakih, tako so kokoške naši skrbni očetje.»

Ani je postal razgovor neprijeten, zdela pa se ji je strahopetno, da bi jo takale mlada deželanka užgala.

«Vsakdo ima svoje težave. Ni mogoče pa iz zakona napravljati neslanjo šalo.»

«Taka si torej ti, sedaj vem, kam misliš, da mi zakon daje dovolj za otroke? In več, kaj mi je predsednik kolhoza dejal: Jaz te ne morem preživljati, drži se svojih kokoši. In tega se bom tudi držala, pa če pride še deset kokošij komisar. Samo predsednik mi lahko ukazuje.»

«Zakon ima več besed kakor tvoj predsednik.»

«Kar pojdi pa me ovadi! Pustila je Ana na dvorišču in odšla v kajžico.

Ana se je vrnila k svojemu delu in bolj kakor je razmišljala, bolj se je kesala, da se je tako frivale vmešala v kokošjo zadevo. Morala bi kmečke ljudi prepričati, temeljito preučiti celotno vprašanje, vzrejalne načrte kolhoza, oddajo jajc; morala bi ugotoviti, kako daleč je izpolnjena državna oddaja; preštudirati bi morala, če zasebna vzreja kokoši kvarno vpliva na kolhoze in če se tu ne vihotačljajo kapitalistične težnje; morala bi skrbneje prebrati dela voditeljev in te besede vstopiti v glavo tem prednim deželankam. Končno pa bi morala morali le ugotoviti, zakaj ta žena, ki se sklicuje na svojo otroke, ne prejema dovolj pomoči od države ali od kolhoza in krši zakon, ker se ji godi krivica. Če pa ji država daje po predpisih, potem bi niti polni duet otrok ne mogel opravičiti niti ene same kokoške preko predpisane števila. Ana je svojo misel gnala do konca in zaključila; tudi če bi se s tem otroci ne nasitili. Zakon je mnogo višja sila kakor vsi strahotni otroci, kajti zakon pomeni bodočnost, in bolje je, da otroci strahotno.

«Vstajajte! (Vstani!), Odevajajte! (Oblečite se!) je kričal sovjetski podčastnik sredi noči in tolkel po vratih stricve koč. S tem se je začelo.

«Hler Komunist?... Hler Komunist?... (Tukaj komunisti?... Tukaj komunisti?). Zenska z otrokom v naročju je vsa preplašena odvrnila: «Nein! Nein! (Ne, ne), S tem pa se je končala zgodba moje-ga poba.

Prvo se je dogodilo dne 15. januarja 1940, drugo pa 5. marca 1953. Tistega prvega dne sem zasovražil Sovjete, v jutru drugega dne pa sem pobegnil v svobodo.

Vedno sem si želel letati. In vedno sem si tudi želel, da bi mogel pobegniti s Poljske, še ko sem bil študent leta 1948. Zdelo se mi je, da je to dvoje povezano drugo z drugim. Pobeg z letalom MIG pa bi pomenil tudi uporno dejanje proti sovjetskemu zatiranju — dejanje, ki bi imelo največji propagandni učinek v zahodnem svetu, kakor sem mislil.

Rodil sem se leta 1931 v neki vasi na vzhodnem Poljskem. Moj oče je bil čevljar, mati pa je imela malo branjarijo, s katero je po-

dajo, kakor pa da uničimo boljšo bodočnost.

Ce pa je Ana prišla do prepričanja, da je imela prav, potem je grešila, ker se ni zadosti pripravila na kokoši. Predzrna deželanka ji je pokazala hrbet in ona je odšla kot polita mucka. Sedaj ni niti niti poguma, da bi odšla k predsedniku kolhoza in ga pošteno okregala ter ovadila policiji.

Popoldne, ko so ostale delavke bombaznega nasada malo počivale in je tudi Ana že posteno bolel križ, je sklenila z delom nadaljevati za kazen, da se je v kokošem sporu tako slabo odrezala.

«Zakaj ne počivaš? Ni poznala koščatega kmečkega dekleta, ki se je vrnilo med njo in bombažev grm, da ni mogla nadaljevati z delom.

«Ker nisem trudna!«

«Zato pa so druge trudne. Zapo-vedala sem: Odmor!»

«In kdo si ti?»

«Jaz sem brigadirka; in v moji brigadi ne dela nihče, kadar zapo-vedam: odmor.»

«Kaj se misliš pretepati?» je za-

«Ti mi vendar ne moreš prepo-vedala sem: Odmor!»

«Da, to lahko storim. Ti prinašaš nemir in nered v delo.»

Ana se je vsedla, opazila je, da so vsa dekleta opazovala nastali spor in da bi vsa dekleta potegnila z brigadirko, če bi se ne vdala. Ko se je Ana obrnila, je opazila, da so se ji vsa dekleta odmaknila. Sama je sedela, in iz skupine, ki je skupaj tiščala, je zaslišala polglasna zafkavanja. Obrnila jim je hrbet.

Naenkrat je erta izmed deklet zakokodajala. Zvonki kikiki je zadonel kot odgovor; temu je sledilo posrečeno oponašanje kokoške, ki bi rada izlegla jajce in zmogla spet puti, ki se je jaja iznebila. S pravo umetnostjo so dekleta posnemala kokoške dvorišče, dokler ni veselo kokodakanje in kikikirkanje prekinil splošen smeh in krehot.

Ana je poskočila pokonci in s stisnjenimi pestmi zdrvela proti dekletom.

«Kaj se misliš pretepati?» je za-

Stalinov najzvestejši čuvaj

Kako čudno naključje: točno teden dni pred Stalinovo smrtjo je umrl eden najožjih diktatorjev svetovalec, ki je bil skoli trideset let njegov najzvestejši čuvaj.

«Pravda je smrt tega moža odpravila z enim stavkom: »Umrli je Vladimir Culakov, profesor Tehnične visoke šole v Moskvi.»

Ob te juri je Stalin izgubil svojega edinega resničnega zaupnika, saj je bil sovjetski nasilnik skrajno nezaupljiv človek in ni zaupal niti svojim najbližjim sodelavcem. Če je pokojni rdeči car zgradil v Kremlju trdnjavo svetovnega komunizma in boljševiške nadvlade v Rusiji, je Culakov preuredil Kremelj v nezavzetno utrdbo, da se je Stalin za trdnjavskim zidovjem čutil popolnoma varnega.

Pred kakimi tridesetimi leti se je takrat še zelo nesigurno na rdečem prestolu sedeči generalni tajnik sovjetske KP, Jožef Visiarov, prvič obrnil na Culakova, ki se je na Tehničnem zavodu v Moskvi ukvarjal z raznimi tehničnimi zanimivostmi. Takrat mu je dejal: »Tovariš Culakov, zapovedujem vam, da zavarujete Kremelj z vsemi varnostnimi napravami, ki si jih lahko izmisli človeški duh. Te naprave morajo ščititi Kremelj proti najbolj prekanim vsiljivcem, atentatorjem, vohonom in podobno zalego! Zavarujte Kremelj proti napadom od zunaj; s kopnega in z zraka. Izthajajte najzanesljivejšo napravo, ki je sploh mogoča!»

Culakov se je lotil dela. Za svoje naprave je prejel vrsto odlikovanj, vendar je le malo ljudi vedelo zakaj.

Profesor Culakov je v prvih mesecih Stalinove borbe za oblast predložil kup načrtov za mehnično zavarovanje Kremlja, posebno še za zavarovanje stanovanja in pisarne diktatorja. Vse dohode v Kremelj, vse važnejše hodnike in dvorišča so opremili s fotoelektričnimi očesi, tako da se ni mogel po Kremlju neopaženo gibati nihče. Culakov je skonstruiral za neposredno Stalinovo uporabo — ne da bi potreboval za to kakršno koli pomoč — alarmsko varnostno napravo, ki mu je omogočila, da je

s pritiskom na nekaj gumbov ob njegovi pisalni mizi povsem neopazno za morebitnega vsiljivca alarmiral vse prebivalce Kremlja, Stalin je lahko na daljavo zapiral in odpiral važna kremeljska prehodna vrata.

Pravo tehnično čudo pa so bila »magična vrata«, ki jih je Culakov postavil v izključno uporabo Stalina. To so bila skrbno v steni njegove pisarne prikrita premikalna vrata, ki so se odpirala le, če je na steno udaril Stalinov glas. Pri-povedujejo, da se je Stalin pogosto zabaval s to napravo in ukazoval stenskim vratom: »Otvori dvor!« in stena se je odprla — kakor v zgodbi Ali Babe in štirideset razbojnikov — in se zopet zaprla.

Po 1. 1945 je Culakov zgradil v

klečala brigadirka. »Kokodajsanje pri nas ni prepovedano. Če ti ni prav, si zamaši ušesa! Sedaj pa dovolj, pojdi na delo!»

Ana je ponovno napravila napako. Skregala se je in prav gotovo ni bila njena zasluga, če ni prišlo do pretepa. Jezna je nadaljevala z delom ostanka dneva in z nikomer ni več spregovorila besede, čeprav je še vedno prihajal iz dvorišča po kak »kokodake« ali »kikiriki«, ki jo je vznemirjal.

Karel Eska

Cestno omrežje Slovenije

V primeri z drugimi evropskimi industrijskimi deželami je cestno omrežje Slovenije precej redkejšo. Skupna dolžina cest I. in II. vrste znaša 29.265 km. Kot glavni vzrok tega dejstva je treba navesti razmeroma maloživahen motorni promet.

Sedanje razmere in bodoči razvoj domačega in tujega avtomobilskega prometa zahteva zgraditev in modernizacijo okrog 4.500 km glavnih cest in nad 4.000 km drugih pomembnih republiških in tarrističnih cest. Stroški za ta dela so sicer veliki (okrog 200 milijard din), toda nujni, saj znaša izguba zaradi neprimernih cest letno nad 12 milijard din.

Kremlju zaklonišče proti atomskim bombam, v katerem je prostora za 200 ljudi. Danes nadzira vse te skrivnostne naprave policijski poglavar Kruglov.

Prav tako kakor za varnost Kremlja je Stalin skrbel za svoje zdravje. Profesor Bogomolec je dobavljal življenjski eliksir, trideset mož Stalinove starosti, njegove starosti, njegove krvne vrste in njemu podobne telesne konstitucije je stalno služilo za eksperimentiranje Stalinovih zdravstvenih nadlog. Stalin sam je bil prepričan, da bo živel najmanj sto let. Vendar je bi usoda tudi pri rdečem carju — kot pri ostalih smrtnikih — zagotovila svojo odločno besedo in ob Stalinovi uri zapovedala: »Otvori dvor v večnost!»

SIR GEORGE EVEREST

Mož, po katerem nosi ime najvišji vrh sveta

V nasprotju z večino drugih himalajskih vrhov nima Mont Everest nikakega točnega imena med domačinskimi prebivalstvom. Prebivalstvo v okolici ga imenuje Comu Lung Ma. V Mont Everest pa so ga prekrstili v čast britanskega znanstvenika Sira Georgea Everesta, ki je leta 1841 uspešno dokončal trigonometrijska merjenja Himalajskega pogorja. Pri tem je skomol popolnoma točno določil lego gore, na sedišču 87. poldnevnik z 28. vzporednikom severne širine. Njegovo višino je določil po trigonometrijskih merjenjih na 8.840 metrov. V zadnjih letih pa so nova raziskovanja o vrednosti refrakcije na velikih višinah pričela merila, da je Mont Everest verjetno še višji. Ni pa še znano, kako višino sta namerila Ten Sing in Hilary, ki sta se pred kratkim prva povzpela na njegov vrh.

Sir George Everest je začel že kot otrok razodevati talent, ki ga je pozneje tako razvil, da je postal eden največjih britanskih geometrov. Rodil se je v kraju Gwernedale v Breckonshireu julija 1780. leta. Ko je dokončal šolo v Marlowu, je nadaljeval šolanje na vojaški akademiji v Woolwichu, kjer ga je privlačevala posebno matematika. Profesorji so ga zelo cenili in izpite je opravljal tako dobro, da so ga že pred zaključkom šolanja proglasili za sposobnega, da nastopi službo. Kot kadet je bil poslan leta 1806 v Bengalijo in dodeljen bengalskemu topništvu, kjer je kmalu vzbudil pozornost predpostavljenih častnikov.

Prva velika priložnost, da pokaže svoje sposobnosti, se mu je nudila leta 1814, ko ga je izbral Sir Stamford Raffles za člana odprave, ki naj bi raziskala Javo. Na odpravi je prebil dve leti. Ko se je vrnil v Indijo, so ga imenovali leta 1818 za pomočnika polkovniku Lemblonu, ki je organiziral trigonometrijska merjenja indijskega ozemlja. Ko je polkovnik Lemblon leta 1823 umrl, je postal njegov naslednik George Everest, sedem let pozneje pa ga je imenoval zbor ravnatelj »Vzhodnoindijske družbe« za glavnega ravnatelja trigonometrijskih merenj v Indiji. To delo je opravljal do leta 1843, ko

je stopil v pokoj. Ostanek svojega življenja je preživel v Angliji, kjer je postal aktivni član številnih znanstvenih društev. Leta 1861 je dobil plemstvo. Umrl je decembra 1866.

Čeprav je javnosti najbolj znan po tem, da je izmeril Mont Everest — spomnilo so se ga posebno zdaj, ko je bil Mont Everest končno premagan — pa se ga spominja tudi britanska javnost kot enega najodličnejših geodetov.

Tobak v Istri

Letos so v Istri, zlasti v okrajih Poreč, Pulj in Pazin, nasadili nad 15 milijonov sadik tobaka. Ker tobak v teh krajih dobro uspeva, nameravajo zgraditi v omenjenih okrajih moderne sušilnice za tobak.

Autobusni promet Avstrija-Jugoslavija

To poletje so odprli tri glavne sezonske turistične proge: Dunaj-Gradec - Maribor - Zagreb; Gradec - Opotinja; Celovec - Ljubljana - Postojna - Opotinja.

Vsa ta zamisel o predorih po severovzhodni periferiji in o viaduktih ter boljših zvezah po obalni strani mesta nudi popolnoma organiziran in daljnoviden načrt za boljše ureditev mesta in prometa v njem. Naj se le zdi danes fantastičen ali utopičen. Čez sto let bodo znaninci obtoževali svoje prednike kratkovidnosti, če pustimo zadržati toliko kritičnih točk, ki bi jih potrebovala trasa bodoče krožne ceste. Ko bi bil kdo samo pred par leti vzel v premislek tako cesto, ne bi bil pustil zgraditi na tistem mestu v Rocolu britanskih stanovanjskih hiš, ne nove šole pri Sv. Ani, ne novih vil pri železniškem viaduktu v Barkovljah, ne stanovanjskih hiš pri Sv. Ivanu, kajti vse te in morda še katere druge zgradbe so zdaj v napoto prav na takih mestih ki bi jih potrebovala trasa bodoče ceste. Hiše so potrebne, toda vseeno je, kje stojte.

Pri marsikateri gradnji v Trstu je očito videti, da se graditelji in tehnični urad ne zavedajo najosnovnejšega pravila modernega urbanizma, naj najprej tirajo ceste in pristojni teren blokirajo, se je potem izdajajo gradbena dovoljenja.

Kaze, da je tržaški regulacijski načrt sestavljen zelo kratkovidno in nič kaj organizirano. En sam zgled! Pred mnogo leti so že zarisali v mape trase direktne ceste z ulice Baiaumonti v ulico Val Maura. Pozneje so to prečrtali in sprejeli v splošni regulacijski načrt že obstoječo cesto pred pokopališčem in pred kratkim zapili ob njej težke cementne stebre za filobusno električno napeljavajo. Zdaj so povlekli spet na dan ono staro misel in se hočejo boriti z višjimi komisijami za spremembo splošnega regulacijskega načrta na tem odseku. Tudi predor med Senenim trgov in ulico Baiaumonti se je izkazal preozek, že brž ko je bil narejen.

Posebno brezglava je graditev vodovodov. Ko je bila v gradnji avtostrada na Katinaro, je dozorel tudi sklep za nov vodovod v isto smer. Toda počakali so, da je bila cesta popolnoma izdelana in v vseh plasteh asfaltirana, in šele nato so poslali delavce prebijati tri asfalt in stlačen gramoz kopat za polaganje vodovodnih ceví. Enako so pri Sv. Ivanu najprej dobro asfaltirali lonjersko cesto in brž nato spet razorali in izkopali jarek za vodovod. Pri Sv. Ani in po Istrski cesti pa gre narobe: razkopavajo jarek za železniški vodovod, polagajo cevi, zakopavajo in spet tlakujejo, čeprav vedo, da bodo jutri ves čestiti tlak spremenili. Ali ne bi bilo ogromno ceneje delati oboje hkratu?

Uganka je tudi, zakaj v tem času, ko se mesto širi in toliko iščejo gradbene parcele, hočejo celo ugraditi železniško progo za industrijsko pristanišče in Zavljje, namesto da bi jo enostavno umaknili iz naselja in rajši zanjo prevrtili grič Sv. Pantaleona, da bi ne bila nikomur v napoto in bi bila krajša ter brez vzpona.

Le opazujemo po mestu! Našli bomo še marsikaj kratkovidnega in zapravljivega v javnih delih in v regulacijah. Bog ve, kaj bodo porokli čez sto let k današnjim regulacijam.

O enem sem prepričan, da bodo še prej kot čez sto let iskali prostora za izolirano krožno cesto in da ga ne bodo našli drugje kot — v predorih, tako da rešitev vprašanja ne bo mogla biti dosti drugačna kot ta, ki sem jo — nestrokovnjak — nakazal v letu Gospodovem 1953.

Z. S. A.

FRANČISZEK JARECKI

POLET V SVOBODO

magala nekoliko večati borne družinske dohodke. A oče mi je umrl že leta 1938, ko sem bil star šele sedem let. Tik pred nemškim napadom na Poljsko sva se preselila z materjo k njeni družini v Stanislavow. Kmalu so ta del Poljske zasedli Sovjeti. Bila je huda zima, hrane je bilo malo in mati je umrla, da bo boljše zame, če me pošlje k teti in stricu, ki sta živela v bližnji vasi. Na deželi je bilo laže za hrano.

Petnajstega januarja 1940 ob treh zjutraj pa sem se zbudil zaradi močnega trkanja na vrata stricve koč. Sovjetski vojaki so nam ukazali, naj vstanemo in se oblečemo. Živo se spominjam, kako smo hodili v snežnem viharju proti železniški postaji v Stanislavowem, šest milj daleč, pri čemer sem v temi izgubil skatlo, v kateri sem imel nekaj perila in brisačo.

Tik pred jutrom smo prispeli na postajo, nakar so nas takoj — bilo nas je okoli tisoč možkih, žensk in otrok — nagneti v živinske vagonne. Tri dni in tri noči je stal vlak na postaji. Bili smo brez hrane, vode in kurjave. Mnogo jih je u-

mrlo. Jaz sem samo oslabil. Ukrajinec, ki je stražil pri vratih našega vagona, me je odvedel v postajenačelnikovo pisarno. Tam me je sovjetski poročnik izprašal, in ko se je prepričal, da moji starši niso kulaki, mi je dovolil, da sem odšel k materi.

Sklenil sem zbežati s Poljske že dolgo prej, preden sem znal leteti z »Mig«, ker se mi je življenje pod komunističnim nasiljem zagabilo.

Kakor večina Poljakov sem bil tudi jaz vzgojen v rimsko-katoliški veri ter sem še vedno katoličan. Toda člani komunistične stranke ne smejo kazati svojih verskih čustev. Spominjam se, da nam je nekdo sovjetski general v svojem navduševnem govoru dejal, da bi onečastili svojo uniformo, če bi se udeležili maše, ali če bi se cerkvene poročili. Ker je služba tako razporejena, da je samo dvajset odstotkov častnikov hkrati prostih, je že s tem dovolj poskrbljeno, da se ni mogoče udeležiti maše. Ob nedeljah zjutraj vedno organizirajo politične sestanke ali kaj drugega, da nas zaposlijo. Navadno sem hodil v cerkev med tednom v civilni obleki, toda na svojem

zadnjem mestu pri letalski skupini MIG-ov v Slubsku si nisem upal več k službi božji; bilo je preveč nevarno.

Na Poljskem so ljudje splošno prepričani, da je spopad med Zahodom in sovjetskim svetom nezogibilen. Mi, letalci, smo imeli pogoste alarme — povprečno po enega vsak teden, navadno med drugo in tretjo uro zjutraj — da bi »sprestregli« pot ameriškim in britanskim bombnikom, ki se baje bližajo našemu področju. Ti alarmi so bili tako spetno uprizorjeni, da je večina pilotov vedno spet verjela, da gre zares. Pogosto povzročanje komunističnih obdolžitev, da so Američani napadli na Korejo, ni ostalo brez vpliva na nas.

Ko je bil Eisenhower izvoljen za ameriškega predsednika, se je propaganda o zahodnih vojnih pripravah tako stopnjevala, da je mnogo ljudi pričakovalo skorajšnjega napada. Med severnoatlantskimi vojaškimi vajami lansko jesen (Operation Mainbrace) so nam pravilo, da je to samo pretveza za resničen napad in bili smo v stalni pripravljenosti. Ko pa so alarme vedno spet prekličali, ne

da bi se kaj zgodilo, sem postal nezaupljivejši; vendar je težko reči, koliko so drugi verjeli taki propagandi. Kakor se je zdelo, so sovjetski častniki, ki sem jih poznal pri poljskem letalstvu, verjeli tem zgodbam lastne propagande, vendar mislim, da je bil njihov glavni namen ta, da bi vzdrževali moralo med poljskimi letalci. Vse to je spadalo v okvir sovražne gonje proti Zahodu, ki ni do Stalinove smrti nikoli ponehala.

Morda je napravilo največji vtis name, ko sem prišel v London, dejstvo, da se ljudje tu ne zdijo tako vznemirjeni kakor pri nas doma. Presenečen sem bil, ko sem videl, da so vsi tako mirni in da ne verjamejo v neizogibnost nove vojne.

Doma na Poljskem bi težko našli koga, ki je zadovoljen. Večina ljudi verjame, da je Poljska dejansko že del Sovjetske zveze. Jaz sem spoznal sovjetske namene lažni, ko sem gledal sovjetski film o Leninovem življenju. Igralec, ki je igral Stalina, pravi na nekem mestu, da je glavna naloga širiti komunizem, in da v ta namen Sovjetska zveza ne more storiti nič boljšega, kakor da si priključi no-

ve republike. Jaz sem razumel to tako, kakor da bo naša država končno vključena vanjo in da bo izgubila še tisti videz samostojnosti, ki ji je ostal.

Poljak inavdno ne zaupajo častnikom v vojski. Po pravici mislijo, da morajo biti politično pač zelo zanesljivi in da jim morajo Rusi zaupati, ker jim pustijo njihove čine. Rusi se dejansko poslužujejo častnikov, da bi prepričali ljudstvo, naj rade volje sprejme razne neprijetne zakone in vladne sklepe. V vojski je mnogo mrmranja. Morda boste dejali, da vse vojske mrmarajo, toda mrmranje v poljski vojski je hušje. V njej je občutiti resnično nezadovoljstvo. Vojaki posebno hudo občutijo, da z njimi ne ravna kot z ljudmi. Lansko poletje so nenadno podaljšali dveletno vojaško službo na tri leta, brez razprave v parlamentu in ne da bi vprašali za mnenje ljudi, ki se jih to tiče. Pogosto podaljšajo letališčnemu letalskemu osebuju, izurjenim mehanikom itd. rok vojaške službe za nedolgoen čas, ne da bi se smeli ti priključiti ali ukreniti kaj proti. Disciplina je zelo ostra. Znam mi je še več primerov, ko so poslali vojake, ki so se vrnili z dopusta z več kot dveurno zamudo naravnost v koncentracijsko taborišče na petletno prisilno delo zaradi dezertstva.

(I. - se nadaljuje)

VESTI s TRŽAŠKEGA

PORAZNA DEJSTVA

Ko so Italijani novembra 1918 prišli v Trst, in sicer ne na podlagi samoodločbe tukajšnjega prebivalstva, kot se je samozavestno izrazil general Petiti di Roretto, ampak na podlagi prava zavejvalca, tedaj so začutili potrebo, da iz mesta preženejo Slovence in da v mesto doselijo Italijane.

Način, kako so razseljevali Slovence, tvori poglavje, ki za italijansko svobodoljubnost ni prav lakskavo.

Kako so pa postopali pri doseljevanju Italijanov, ni težko dokazovati, saj nam je današnje doseljevanje istrskih beguncem in njihovo oskrbovanje s pravico glasovanja ter istočasnim izključevanjem slovenskih glasovalnih pravic proži preveč zgovornih dokazov za način, kako Italijani zrejo na pojem o enakopravnosti in svobodi.

Vendar naj bo že kakor koli: leta 1921 je prišlo do ljudskega štetja in z njim do novih statističnih podatkov. Po tej statistiki, ki jo je italijanska vlada sestavila potem, ko je toliko Slovencev in Slovanov pregnala iz Trsta in razselila, temeljijo današnje italijanske zahteve po Trstu. Mesto naj bi po tem izkazu imelo 90 odst. Italijanov, dočim naj bi Slovencev v mestu in okolici vsega skupaj bilo le 10 odstotkov.

Stvar sama po sebi se ne bi imela tolikšnega pomena, če bi volilni rezultati v znatni meri ne omajali te italijanske tako nepopitne večine. Medtem se je pa temu že itak negativnemu pojavu glede značaja Trsta pridružil še drug: razmerje udeležencev na brezplačni tečajih angleškega jezika, ki jih je poredila tukajšnja Zvezniška čitalnica.

Vsega skupaj se je tretjega letnika teh tečajev letos udeležilo okoli tri sto tečajnikov in ob koncu leta so onim, ki so se podvrgli izpitu, podelili diplomo o njihovem znanju angleškega jezika.

Ce pregledujemo seznam teh diplomiranih tečajnikov in tečajnic, pade naravnost v oči visoko število slovenskih imen in priimkov.

Ne bomo šele naštevati vseh priimkov, ker je njihova vrsta za naše stolpe predolga. Naj rečemo le, da je od približno tri sto tečajnikov vsaj 125 nedvomno Slovencev ali Hrvatov.

Bilo bi smelo, izvajati iz tega smeje zaključke! Bo to morda le osamljen pojav. Poskušajmo pa se vendarle približati jedru stvari.

Od obeh narodnosti italijansko na splošno smatrajo za naprednejšo in pristopnejšo, dočim lahko tako rekoč vsak dan slišimo in čitamo sodbo, da so Slovenci kulturno zaostali in da so v življenju tega mesta kaj negativen kulturni čimtelj. Iz teh in takih sodb bi mogli zaključevati, da z italijanske strani kaže veliko večji smisel za učenje angleškega jezika in na podlagi statistike iz leta 1921 bi bilo pričakovati šele na vsakih deset Italijanov po enega Slovence. Saj je v sami Zvezniški čitalnici, ki jo upravljajo v italijanskem duhu, kar je tudi sicer čutili po obnašanju nekaterih njenih nameštencev do posetnikov neitalijanske narodnosti, bilo letos razmerje posetnikov tako, da bi se po njem dalo zaključevati z ene strani na večjo kulturno rziadevnost slovenskega življa, z druge pa, da je številčno razmerje med obema narodnostima na Tržaškem dokaj povoljnije za Slovence, kot pa to na splošno sodijo.

Da bi zadevo razsvetlili, se moramo navezati le na prilike, kakršne so bile pred letom 1918. Tedaj je bilo številčno razmerje med italijanskimi in našimi glasovi približno 15.000 proti 12.000 ali 5 proti 4. In to bi nekako odgovarjalo razmerju med slovenskimi in verjetno neslovenskimi posetniki Zvezniške čitalnice, to je 5 proti 4. Morda je to ujemanje razmerja zgolj slučajno. Morda bi bilo pa tudi poučno, če bi pri teh slovenskih posetnikih angleških tečajev ugotovili, koliko od njih uživa polne državljanske pravice.

Moglo bi se reči, da so bili pred letom 1918 tudi italijanski dosejenci brez političnih pravic, kot so danes Slovenci jugoslovanskega državljanstva ali pa tudi brez državljanstva. Vendar je pa v tem vendarle znatna razlika. Kajti leta 1915 so Italijani iz Italije bili dosejenci. Danes so pa Slovenci tukaj domačini. L. 1918 je obstajal zakon iz decembra 1896, št. 222, o pridobitvi pravic, po katerem je desetletno neoporečno bivanje v Trstu pomenilo priznanje vseh političnih pravic. Danes se pa pred očmi same britsko-ameriške upra-

ve dogaja, da domačinom odvzamejo državljanske in politične pravice! Mogli bi nekateri ugovarjati, in ne brez razloga, da je leta 1912 ob zadnjih nepovzornih volitvah bilo v Trstu okrog 30.000 Italijanov brez političnih pravic in da bi se bilo samo od njih po tedanjem razmerju moglo pričakovati pet do šest tisoč italijanskih glasov. Stvar ni izključena. Ali tu moramo vprašati, koliko naših glasov gre danes sprito tako samovoljnega tolmačenja političnih pravic z italijanske strani ob priliki občinskih volitev v izgubo. V Trstu je na tisoče Slovencev, ki tukaj žive že preko deset let. Je tudi takih, ki so tu rojeni in nastanjeni, pa so vendarle brez volilne pravice in morajo vsako leto prosjati za pravico bivanja.

Ali mar se ni prišel čas, da bi tržaškemu prebivalstvu neoporečno zadržanja in stalnega bivanja brez razlike narodnosti podelili tržaški potni list in z njim polnost političnih pravic? Ali mar se ni prišel čas, da bi bil konec škandala, da določeni kategoriji ljudi pripadajo dvojne osebne izkaznice in da jim s tem pripade možnost dvakratne izvršitve pravice glasovanja?

Govorili v imenu nekega izumetničenega Trsta in mu pripisovati težnje, ki ne obstoje, in v teatralnih držah nastopati proti ne-Italijanom, vse to so pojavi, ki ne morejo preprečiti nikogar. Zlasti pa taki pojavi ne morejo preprečiti onih ljudi, ki lahko sami vidijo, kako naš življenjski, marljivo in vestno, s prav slovensko temeljitostjo spremlja kulturni razvoj zahodnega sveta ter prezirani in zapostavljeni od tukajšnjih naplunjenecv kaže vso dovtetnost za kulturna vprašanja celinske in svetovne izobrazbe.

Ko smo ob otvoritvi tržaškega sejvideli na sliki generala Winter-tona ob brezizrazni in resignirani zunanosti italijanskega svetovalca prof. De Castra, to slučajno pričod dogodkov od 9. marca t. l., se pač nismo mogli rešiti dojma, da ne bomo samo mi, ampak tudi vsi mednarodni udeleženci uvideli, na kako trhi osnovi počiva to tolikani poveljevanje in naphovano italijanstvo Trsta.

Tržaško letališče

Na seji 10. julija je podžupan inž. Visintin poročal o ustanovitvi »Ustanove tržaškega letališča« (»Ente aeroporto di Trieste«).

Ustanovo so ustanovili na pobudo »Trgovske obrtne in kmetijske zbornice« v Trstu. Ustanova ima sedež pri tej zbornici. Njen namen je za zdaj, da pripravi vse potrebno za uresničitev tržaškega letališča. Član ustanove postane vsak, ki plača delež 50.000 lir. So pa pravno člani društva predsednik področja, višji inšpektor za promet in prevoze, Tržaška pokrajina ter tržaška občina. Poleg njih so člani ustanove še zastopniki sedemnajstih gospodarskih in trgovskih podjetij, med katerimi so tudi »Splošne zavarovalnice«, »Društvo brodolastnikov Julijske krajine«, »Društvo brodolastnikov svobodne plovbe«, »Splošna skladišča«, »Društvo špediterjev tržaškega pri-

„Delo“ in Mac Carthy

Da so pobegli Titovi dojenčki okrog »Dela« ponarejevalci ustnih in tiskanih besed, ni nobena novost; to delo spada v komunistično dialektiko.

Pod naslovom »Poklone žalovalke« smo v zadnji številki našega lista napisali: »Zakaj ta nenadna in izredna rahlostnost drugače tako otopelih preziralec človeških življenj...«, jecljajoči abecedar pa zavija naše besede takole: »Znamo na znanje, da je za »Demokracijo« dovolj biti komunist za to, da se je lahko usmrčeno...«

Da se izražamo v punktacijskih, prijembo:

1) Smiselno je to prav tako neroden falzifikat, kakor, če bi kdo zadrževal, da je gornji stavek v »Delu« napisal Ivan Cankar.

2) Naj nam »Delo« navede en sam primer komunističnega sodstva, kjer je potekala obravnava več kot deset dni in pri kateri so bila obtožena na razpolago vsa pravna sredstva. Praško sodišče je v zadevi Slansky zavrnilo obrambo paritskih odvetnikov. Ves postopek od pričetka obravnave do smrti je trajal sedem dni.

3) Sodišča v demokratičnih dr-

žavah, »Trgovska obrtna in kmetijska zbornica«, »Tržaška hranilnica«, »Središče za gospodarski razvoj«, »Tržaški velesejema«, »Združenje trgovcev na drobno« in »Združenje veletrgovcev«. Vsak član ima ne glede na število deležev le en glas.

Novo društvo bo šele določilo, kje bodo zgradili letališče.

Tržaška občina je podpisala dva deleža po 50 tisoč lir. Med razpravo o tej zadevi je obč. svet. dr. J. Agneletto pozdravil pobudo za zgraditev tržaškega letališča. Mesto Trst, ki bi moralo biti po svoji legi križišče letalskih prog med Zahodno in Srednjo Evropo er med Orientom (Afriko, Azijo, Avstralijo), mora končno dobiti svoje lastno letališče. Potem ko se je letališče pri Orehu zaradi močvirnega sveta izkazalo za neuporabno, preostane le še ravna planota med Prosekom in Opčinami, kjer je danes skladišče vojaških predmetov. Ta prostor je najprikladnejši za zgraditev novega letališča.

Ni dvoma, da je letališče za razvoj Trsta velikega pomena. Zato je potrebno, da se tudi posamezniki za novo ustanovo zanimajo in postanejo njeni člani.

Spet so naše šole na vrsti

Kakor vedno ob začetku ali koncu šolskega leta se »Giornale di Trieste« tudi sedaj bavi z našimi šolami in na svoje statistične izmiselnosti navezuje svoja razmišljanja o tem, da imamo mi marsičesa preveč, Italijani pa seveda premalo. Po »Giornalu di Trieste« bi nam zaradi tega bilo treba marsikaj odvzeti, Italijanom pa dati.

Med nami in Italijani je bistvena razlika v tem, da se mi v italijanska šolska vprašanja nikakor ne vtikamo in da nimamo najmanjše težnje, da bi v naše šole priimajli italijansko dečo. Nasprotno se pa oni ne prestano, in sicer prav surovo ter grobo vmešujejo v naše stvari, ki se jih prav nič ne tičejo, pri čemer se ne prestano brigati za to, kaj nam smejo in česar nam ne smejo dati, kdo pošilja in kdo ne pošilja svojo dečo v naše šole in sileno.

»Giornale di Trieste« se pri tem ne zaveda, da bi moral najprej dokazati moralno opravičenost italijanskih teženj na te kraje, ki, so-deč po številu šolske deče, niso izključno italijanski in kjer Italijani segajo le do tržaške mestne periferije in prav nič dalj. To dokazovanje moralne opravičenosti italijanskih teženj ima pa za pogoj določeno količino narodne strpnosti, prav te pa ljudje okrog »Giornala di Trieste« očitno nimajo. Nasprotno, vse njihovo zadržanje kaže samo mržnjo in slabo prikriti prezir do nas, prezir, ki ne prihaja do polnega izraza samo zaradi prisotnosti zaveznikov v Trstu. Pri vsem tem so pa ljudje okrog »Giornala di Trieste« ne samo domišljivi, ampak tudi nevedneži ne samo glede naše, marveč tudi glede tržaške preteklosti. Saj si nikdar še niso upali spustiti se z na-

Seja Glavnega odbora SDZ

Tretja redna seja Glavnega odbora Slovenske demokratske zveze bo v nedeljo 26. julija 1953 ob 9.30 na sedežu v ulici Machiavelli 22-II s sledečim dnevnim redom:

- 1) Poročilo predsednika,
- 2) Poročilo tajnika,
- 3) Slučajnosti.

Zaradi važnosti dnevnega reda računamo s polnoštevilno udeležbo odbornikov.

Letovanje SDD na Repentabru

Slovensko dobrodelno društvo priredi tudi letos v avgustu poitniško kolonijo za otroke na Repentabru. Prijave sprejema tajništvo SDD v Machiavellijevi ulici 22-II samo popoldne od 16. do 19. ure.

Vabilo SDZ

Slovenska demokratska zveza vabi člane in somišljenike na sestanek, ki bo v nedeljo, 26. julija ob 10.30 na sedežu v ulici Machiavelli 22-II z naslednjim dnevnim redom:

- 1) Položaj po zadnjih dogodkih v Sovjetski zvezi in satelitskih državah;
- 2) Politični položaj na STO.

Tajništvo SDZ

mi z dejstvi v trezno razpravljajne, kadar koli smo jim za to dali priliko.

To nezanjajo in ta bahavost pa najbolj dokazuje našo trditve, da so Italijani ne samo za fašizma, temveč tudi pred njim in za njim zaradi svoje popolne nevednosti v naših stvareh popolnoma neprikladni za to, da bi vladali drugim narodnostim.

V južnem Tirolu so bili prisiljeni popustiti, ker je večina v senatu odvisna od južnodoljskih Nemcev. Enako bi morda jutri popustili tudi glede nas, če in dokler bi jim to v voline namene bilo potrebno. Če pa bi takih praktičnih ozirov ne bilo, bi bili tako do Nemcev kakor tudi do nas nemogoči, pa najsi bi podpisali tudi najsvetanejšo pogodbo.

Samo to izhaja iz načina razlage »Giornala di Trieste«. Naj pustimo na strani lepe izglede, da bi Italijani v primeru, da bi dobili Trst iz same hvaležnosti do Amerike, na bodočih volitvah sebe in nas izročili komunizmu.

Potrebno bi bilo, da »Giornalovim« strokovnjakom za slovenske šole podrobneje spregovorimo o raznih zadevah, glede katerih očitno ni preveč dobro poučen. To pa bomo storili v teku počitnic.

Izlet v Ravascletto

Kakor vsako leto, bo tudi letos SDZ v Nabrežini priredila običajni celodnevni izlet, in sicer v nedeljo 9. avgusta 1953.

Letos smo si izbrali za cilj našega izleta eno najlepših turističnih točk v Karnijskih Alpah, in sicer zelo obiskovani letoviški kraj Ravascletto, 950 metrov nad morjem.

V tem svežem gorskem zraku bi imeli približno pet ur odmora in skupno kosilo. V tem času se bomo tudi lahko dvignili z vzpenjačo še nekaj stolet metrov višje, kjer bi uživali krasen razgled na različne strani. Vrnili se bomo čez drugo stran gorovja, koder nas bo pot peljala po gozdu in soteskah k jezeru Sedmih občin (Lago di Cavazzo). Pri jezeru bi ostali približno dve uri.

Naš izlet bi imel naslednjo pot: Nabrežina, Videm, Tolmezzo, Ovaro, Coneglians, Ravascletto, Cercivento, Sutrio, Tolmezzo, Cavazzo, jezera, Osoppo, Videm, Nabrežina. Med vožnjo bi se zjutraj ustavili le 20 minut v Vidmu in eno uro v Tolmezzu. Nazaj grede pa dve uri pri jezeru in eho uro v Vidmu. Vsak udeleženec prejme pravočasno natančen program.

Občni zbor SPM

SPM sklicuje za dan 19. julija ob 10. uri

O B C N I Z B O R

z naslednjim dnevnim redom:

- 1) Citiranje zapisnika zadnjega običnega zbora,
- 2) Poročila,
- 3) Razrešnica,
- 4) Volitve novega odbora
- 5) Slučajnosti.

Tajništvo

Glasbena šola SPM in njeno delo

Glasbena šola je zaključila v četrtek, dne 3. t. m., svoje četrto šolsko leto z nastopom gojencev v šolskih prostorih ob številni udeležbi staršev in po njih vpeljanih gostov. Ob tej priložnosti so prejele gojenci letna spričevala.

Uvodoma je imel ravnatelj g. K. Sancin zanimiv nagovor na prisotne gojence. S prepričljivo besedo je med drugim označil pomen in važnost glasbene vzgoje in opozoril gojence na vsa važnejša vprašanja glede pravičnega vežbanja doma, samovzgoje ob avtokritičnem presojanju lastnega dela posameznika in smotrne uporabe časa za dosego čim lepših uspehov tako v tehničnem kakor muzikalnem pogledu. Ravnatelj je nato z zadovoljstvom ugotovil v splošnem lepe uspehe in postavil nekatere gojence za zgled. Dejstvo, da so si gojenci, ki so nastopili na tem večeru, sami izbrali stopnji primerne skladbe za ta nastop, in sicer po določenem roku od 8-10 dni za pripravo, priča o temeljitosti pouka, ki sloni na sodobnih pedagoških načelih in strokovnem izkustvu učnega osebja, saj so uspehi ob tem sistemu prav vsi do zadnjega gojenca. Le na ta način si lahko tolmačimo samozavesten in siguren nastop posameznih gojen-

cev, ki so na tem večeru nastopili.

Minilo je komaj četrto šolsko leto obstoja te glasbene šole. To kratko razdobje ne pomeni veliko. To ve vsakdo, ki se je kdaj glasbeno šolal in vendar so se v tem kratkem času pokazali tako presenetljivi uspehi, da sme biti učno osebje z vodsivom vred ponosno na svoje ogromno pedagoško delo, ki je zahtevalo nemalo požrtvovalnosti od strani učnih moči in mnogo vztrajnosti od strani gojencev.

Ni zgolj prazna beseda, če govorimo o »presenetljivih uspehih« v vseh oddelkih in še posebno v oddelku godal, saj smo že na lanskih javnih nastopih v Avditoriju za beležili velike korake v napredku šolskega orkestra, ki nam je zaigral z vso brezhibnostjo znamenito Haydnovo simfonijo, znano v glasbenem svetu pod imenom »troška« simfonija, ki nosi ta naziv samo zato, ker nastopa poleg godal (ki nosijo glavno breme) še cela vrsta otroških instrumentov čisto solistično muzikalno ekspozirano. Letos se je ta ansambel razvil že v dober godalni orkester, ki nas je iznenadil zlasti z Dall'Abacovim koncertom, čigar zadnji »Prestor stavek stavi že težko tehnično nalogo goslačem, ki so jo naši mladi violinisti s sodelovanjem poedinih gostov izvedli v resnici odlično. To so neovrgljiva razveseljiva dejstva.

Kdor pozorno zasleduje delovanje te glasbene šole in ve, da je oče tega orkestra splošno priznan violinski pedagog in komorni glasbenik prof. Karel Sancin, ta se ne bo čudil tem uspehom. Saj vsi poznamo njegovo plodovito umetniško pot in vemo, da je marsikateri ugledni jugoslov. violinist šel skozi njegove roke in črpal svoje znanje iz njegovega bogatega pedagoškega vira.

Ze sama ta dejstva so nam zanesljiv porok, da vodi Glasbena šola SPM strokovnjak redkih strokovnih odlik in da je naša nadarjena mladina zaupana preizkušnim in sposobnim učiteljem, ki bodo tudi v bodoče zastavili vse svoje moči za dosego čim večjih uspehov Glasbene šole SPM.

Izletniški odbor

ŠOLSKE VESTI

IZPITI

Na višji realni gimnaziji

V poletnem roku šolskega leta 1952-53 se je prijavilo k sprejemnemu izpitu za klasični licej na Državni višji realni gimnaziji s slovenskim učnim jezikom v Trstu, ki ima poleg razredov z realnim učnim načrtom tudi popolne razrede s klasičnim učnim načrtom, vsega skupaj 14 kandidatov, ki se vsi redni učenci.

V poletnem roku so uspešno opravili ta izpit sledeči kandidati: Cibic Emil, Gruden Ivan, Mijša Franc, Smolar Marijan, Cosutta Vita, Digiotta Laura, Fabjani Dirmira in Fonda Viljola.

K popravnim izpitom v jesenskem roku so pripuščeni štirje kandidati.

Za eno leto sta bila odklonjena dva kandidata.

Na učiteljski

K usposobljenostnemu izpitu na slovenskem državnem učiteljskem v Trstu se je javilo 32 dijakov, od teh 8 moških in 24 žensk.

Izdelali so 4 dijaki. Popravne izpite ima 21 dijakov, odklonjenih je bilo 6. Ena dijakinja se pa ni javila k izpitu.

Med prijavljenci so bili 3 privatisti; eden od teh ima popravne izpite, drugi je bil odklonjen, tretji je pa med izpitom odstopil.

Na nižji srednji šoli

K nižjemu tečajnemu izpitu (malo maturo) na Nižji srednji šoli v Trstu je bilo pripuščanih 171 kandidatov, od teh 2 privatista.

Izpit je izdelalo 92 dijakov, popravni izpit jih ima 70, odklonjenih je pa bilo 7.

Zaradi obolelosti bosta dva dijaka polagala izpit jeseni.

Na drž. Trg. akademiji

V poletnem roku se je k usposobljenostnemu izpitu prijavilo vsega 14 kandidatov (13 rednih in 1 polprivatista).

Izpit so se začeli 22. junija in so trajali do 5. julija.

Izpitom je predsedoval ravnatelj Državne višje realne gimnazije s slovenskim učnim jezikom v Trstu in svetovalec za slovensko šolstvo pri Višji šolski upravi prof. Edvard Mizerit.

Usposobljenostni izpit je uspešno

opravilo 6 kandidatov, ki prejmejo diplomu računovodje in trgovske izvedenca. Ti so:

Cergol Lavra, Vovach Magdalena, Kerkoč Friderik, Lokar Aleš, Peljhan Pavel in Gustincich Neda.

K popravnim izpitom v jesenskem roku je bilo pripuščanih 7 kandidatov; en kandidat je bil odklonjen.

Na industrijski strokovni šoli

K nižjemu tečajnemu izpitu na Nižji industrijski strokovni šoli v Rojani se je javilo 130 dijakov, od teh 78 dečkov in 52 deklic. Izdelalo jih je 83, popravne izpite ima 47, za leto dni pa so bili odklonjeni 3 dijaki.

V tem številu so vključeni dijaki z nabrežinske in openske podružnice tretjega razreda Nižje industrijske strokovne šole v Rojani.

Iz Nabrežine se je k nižjemu tečajnemu izpitu prijavilo 25 dijakov, od teh 15 dečkov in 10 deklic. Izdelalo jih je 17, popravne izpite pa ima 8 dijakov.

Z Opčin pa se je k izpitu prijavilo 17 dijakov, in sicer 11 dečkov in 6 deklic. Izdelalo jih je 12. Popravne izpite imajo 4 dijaki, odklonjen pa je bil eden.

Tržačanov se je potemtakem prijavilo k nižjemu tečajnemu izpitu 88, od teh 52 dečkov in 36 deklic. Izdelalo jih je 54, popravne izpite jih ima 32, odklonjena pa sta bila 2 dijaka.

Na državni nižji trgovski strokovni šoli

Nižji tečajni izpit na Državni nižji trgovski strokovni šoli s slovenskim učnim jezikom v Trstu so izdelali naslednji dijaki:

Amori Ljubič Lilijana, Azzolin Ana Marija, Bembi Bembi Nazarij, Brišček Ana Marija, Čok Natalija, DRASSICH DRASSIC MARJA (odličnjakinja), Češarek Alfred, Drožina Bruno, Filipčič Filipčič Edvard, Gianni Jankovič Marij, GRUDEN ANA (odličnjakinja), Coretti Kuret Mercedes, Coretti Kuret Nidija, Cosma Kosma Vesna, Ierini Ivanka, Indri Marčeta, Jež Bruna, MAICEN MAJCEN LAVRA (odličnjakinja), Lorenzi Lavrenčič Vida, Pertot Lavra, Piščanc Pavla, Petrič Petrič Humbert, Reppl Reppl Mirela, Škeri Silvana in Stoca Stoka Ada.

Javna dela v Nabrežini

Kljub trditvam okoličanov, da naša občinska uprava zanemara sosednje vasi, ugotavljamo Nabrežino, da je prav naš trg prava pečka občinske skupnosti.

Med drugimi so zanemarene vse poti, ki vodijo skozi naš kraj. V zelo slabem stanju je tudi trg za šolo, ki bi — primerno preurejen — s svojima vodnjakoma služil kot privlačna točka za turistični promet in hkrati tudi za razne prireditve na prostem, ker je precej odmaknjen od cestnega prometa.

Sklepi seje ožjega odbora

Na predzadnji seji ožjega odbora občine Devin-Nabrežina, 30. junija, so obravnavali samo vprašanje javnih del v občini.

Sklenili so, da bodo čimprej dokončali stopnišče, ki vodi do morja v Devinu. Odobrili so načrt za ureditev trga pred postajo v Vižovljah. Zato bodo v kratkem povabili domača podjetja, naj stavi- jo ponudbe za prevzem del. V ta namen je na razpolago vsota pet sto tisoč lir.

V kratkem bodo tudi predložili Oddelku za javna dela v Trstu načrt za zidavo nove šole v Sesljanu. Zaenkrat je v ta namen na razpolago znesek štirih milijonov lir iz gospodarskega načrta št. 15. Ker ta vsota ne zadostuje, bo občinska uprava s prihodnjim gospodarskim načrtom prosila za dodatni kredit. Zemljišče za šolo je obljubila upra devinske graščine, vendar za- deva še ni rešena. Odbor bo proš- ni graščinski upravo, naj zadevo čimprej reši.

Na koncu je odbor pozval občinski tehnični urad, naj pripravi vse načrte in cenvite javnih del, vklju- čenih v gospodarski načrt št. 12 za dobo od 1. julija do 31. decembra 1953, kot zahteva ZVU. V po- štev prihajajo naslednja dela: preureditev stare šole v Sempolaju za potrebe otroškega vrta, popravila centrenih streh, napeljava električ- ne razsvetljave na cesto, ki veže Nabrežino s Sv. Vrhom in uredi- tev novega pokopališča v Sesljanu.

Na seji v torek 7. julija 1953 je ožji odbor občine Devin-Nabrežina vzel na znanje županovo poročilo, da so delo za zgraditev stopnišča v Devinu oddalil podjetniku Kol- manu iz Medjevasi. Delo napredu- je, kot je bilo predvideno.

Zupan je nato poročal, da je šel z odbornikom Floridom v Gori- co da posreduje pri tamšnjih kve- sturi v prid prebivalcev iz Medje- vasi, da bi se ti lahko nemoteno podajali na delo na polja, ki leži- jo tik za njihovo vasio na ozemlju italijanske republike. Zdej morajo iti najprej v Stivan in čez blok št. 2 v Italijo, nato pa čez Sabljišče do svojih njiv, s čimer morajo napra- viti približno 8 km poti. Za lansko leto so se prizadevali, da bi iz Me- djevasi mogli iti naravnost v Itali- jo na svoja polja, a so jim italijan- ske straže delale stiski. Vsa za- deva pa je še vedno na mrtvi toč- ki, ker kvestura v Gorici pravi, da ni pristojna za reševanje te zade- ve. Občina bo sedaj naprosila ZVU, naj posreduje pri italijanskih o-

Radio Trst II

306,1 m alt 980 kc-sec

NEDELJA, 19. julija: 8.45 Kmetijs- ka oddaja. — 9.30 Vera in naš čas. — 11.30 Oddaja za najmlaj- še. — 12.15 Od melodije do me- lodije. — 13.00 Glasba po željah. 16.00 Malo za šalo - malo zares. 18.00 Novice iz delavskega sveta. 19.00 Iz filmskega sveta. — 21.00 Naša mladina na počitnicah. — 22.00 Verdi: RIGOLETTO, 1. dej.

PONEDELJEK, 20. julija: 13.30 Kulturni obzornik. — 14.15 Lah- ke melodije igra pianist Franco Russo. — 19.00 Mamica pripove- duje. — 20.00 Koncert violinista Srečka Zalokanja. — 21.00 Knji- ževnost in umetnost. — 21.30 Verdi: RIGOLETTO, 2. in 3. dej.

TOREK, 21. julija: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Tehnika in go- spodarstvo. — 20.00 Koncert te- norista Renata Kodemaca. — 20.30 Aktualnosti. — 21.00 Radijski oder - Burka o jezelnem do- tarju.

SREDA, 22. julija: 13.30 Kulturni obzornik. — 19.00 Zdravniški ve- dež. — 21.30 Chopinove balade in fantazije. — 22.00 Čajkovski: Simfonija št. 5.

ČETRTEK, 23. julija: 13.00 Pevski duet in harmonika. — 19.00 Slo- vensčina za Slovence. — 21.00 Dramatizirana povest. — 22.00 Trije simfonični plesi - Rahma- ninov.

PETEK, 24. julija: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Kraji in ljudje. 20.30 Tržaški kulturni razgledi. 21.40 Koncert sopranistke Rožice Kozem. — 22.00 Iz angleških koncertnih dvoran.

SOBOTA, 25. julija: 13.00 Sramel kvintet in pevski duet. — 13.30 Kulturni obzornik. — 19.00 Po- govor z ženo. — 21.00 Malo za šalo - malo zares. — 22.00 Haca- turjan: Koncert za klavir in or- kester.

blastivih v smislu želj in potreb prebivalcev Medjevasi.

Občinski odbor je nato poveril inž. Mosettiju delo za ureditev ob- činskega inventarja, nakar je raz- pravljajal o zadevi ponovnega po- sredovanja pri oddelku za javna dela ZVU glede gradnje novega šolskega poslopja v Sesljanu in v zadevi dokončnih del porušenih vasi.

Razpravljali so še in sprejeli sklepe v zadevi zaostalih najem- nin občinskih kamnolomov.

Tajnik je podal tedaj poročilo o delovanju občinske počitniške ko- lonije v Celli pri Ovaru ter o upra- vi dveh kolonij, ki so nastanjene v šoli v Sesljanu in v otroškem vrtcu v Mavhinjah.

Na koncu je odbor razpravljajal o ureditvi zdravniških ambulatorijev v Mavhinjah in Devinu ter o raz- nih drugih upravnih zadevah.

DOLINA

Delo zidave novega zvonika le- po napreduje. Domačini se kar ve- selimo dneva, ko bo zvonik dozi- dal, ker bo s tem naš kraj precej pridobil na lepoti in privlačnosti.

„AK Jadran“ v Dolini in na Opčinah

Akademski klub „Jadrane“ kaže v zadnjem času precejšnjo delavnost.

V zelo kratkem času se je že drugi predstavil tržaški javnosti, in sicer v Dolini dne 29. junija in na Opčinah 5. julija 1953. Akade- mija na Opčinah je bila na pro- stem.

Kljub slabemu vremenu je bila udeležba Opencev precejšnja. Tu- di marsikateri Tržačana je bilo med njimi videti. Mnogi pa so se- veda izostali zaradi že omenjenega slabega vremena. Prav zaradi tega se prireditelji prav do zadnjega trenutka niso znali odločiti, če bo- do nastopili ali ne. In tudi udele- ženci sami so bili zelo neodločni in so postajali pred vhomom, ker je pač kazalo, da bodo prireditelji akademijo morali odgoditi na dru- gi dan.

Končno je odločitev padla in a- kademija se je vršila. Med izjava- njem samim pa se je nebo zjasni- lo in tudi zvezde so nagajivo po- gledale na naše neustrašene Ja- dranaše.

Glavna vloga v akademiji je po- sil: moški pevski zbor „Jadrane“, ki nam je že kolikor toliko znan iz nastopov na Radiu Trst II. in na raznih prireditvah in kulturnih ve- čerih. Pri zboru je opaziti občutno napredovanje, kljub raznim težo- čam, ki jih je zbor moral premo- stiti, če je hotel sploh obstajati. Ena največjih ovir pa je v tem, da se akademiki sami premalo zave- dajo važnosti pevskega zbora in zelo neredno posejajo vaje. Pev- vodja dr. Zorko Harej mora ved- no imeti s sabo po cele koše po- trpljenja, sicer bi že zdavnaj vsa stvar šla po vodi. Priznati pa je treba, da ima „Jadrane“ nekaj prid- nih članov, ki se vsestransko u- dejstvujejo, in sicer v odboru sa- mem in v pevskem zboru, in to tu- di v času, ko polagajo izpite na univerzi. Člani zbora pa so tudi o- sebe izven „Jadrane“, ki dajejo zboru samemu močno osnovo in še lepši zgled vsem tistim, ki se pevskih vaj manj fedno udeležu- jejo.

Tržaška folklorna skupina je na- stopila z dvema točkama, in sicer zaključnima točkama prvega in drugega dela akademije. V tej sku- pini sodelujejo srednješolci, abitu- rijentje in tudi akademiki. Vodi jo Jure Stavar. Glas gre o njej, da se je postavila popolnoma na samo- stojna tla, kar je hvalevredno za tako mlade ljudi. Če bo skupina pokazala voljo in vztrajnost, si bo pridobila lepo bodočnost.

Pri vmesnih točkah so nastopali tudi recitatorji in recitatorke v na- rodnih nošah.

V ponedeljek 29. junija je pev- ski zbor „AK Jadran“ gostoval v župnijski dvorani v Dolini.

Akademik, domačin, je pozdra- vil občinstvo v kratkih besedah in poudaril nalogo, ki si jo je zadal „Akademski klub Jadran“.

Prva pesem, „Zemlja slovenska“, je močno zadonela v pozdrav- domovini. Sledile so si še druge iz- brane umetne in narodne pesmi. Vmes smo slišali dobro podano de- klamacijo dveh pesmi Iga Grudna, „Vizije“ in „Moj rodni kraj“.

Dolinci smo od dobro uspeša- ga koncerta odhajali z veselimi ob- čutkom, da se naša mladina zave- da svojega poslanstva.

SESLJAN

Nesreče, ki jih povzročajo razna vozila, so v Sesljanu na dnevnem redu.

V nedeljo zvečer je taka promet- na nesreča terjala celo človeško življenje.

Zato je nujno potrebno, da obla- stva glede tega nekaj ukrejejo!

Motorna vozila vozijo skozi Se- sljan navadno s polno brzino ne oziraje se na velik promet, ki vla- da na seslanskem trgu ves dan, tudi pozno zvečer in ne oziraje se na dva velika ovinka, ki sta tako- za trgov v smeri proti Devinu.

Treba je predpisati vsem vozi- lom najmanjšo brzino na vojni- skozi Sesljan. Uvesti je treba služ- bo prometnega stražnika sredi tr- ga in postaviti otoke za pešce sredi trga in ob njegovih robvih ter podaljšati hodnik po vsej desni strani ceste skozi Sesljan proti De- vinu.

Vedno večje število prometnih nesreč v Sesljanu nujno terja take ukrepe!

Prepričani smo, da se bo občins- ka uprava za to v najkrajšem ča- su zavzela in dosegla od merodaj- nih oblasti, da se izvedejo na tej nevarni točki vsi varnostni ukrepi za obrambo ljudi.

DARILNE PAKETE ZA JUGOSLAVIJO

razpošilja najhitreje in najbolj zanesljivo

INTEREXPORT-TRST

BREDA RUS - MIKULETIČ & MILAN BJELICA - ŽIVKOVIČ
URAD - Riva Grumola 6.I., tel. 20-302 - P.O. Box 1219
Skladišče: Punto Franco Vecchio mag. 2.III., tel. 7232

Pošiljamo samo kakovostno prvovrstno blago po nizkih cenah in jamčimo za usako pošiljko

Darilne pakete po vsej Evropi

dostavlja TVRDKA

Najhitrejša in najso- lidnejša postrežba!

Jamčimo za sigurno dostavo vsake pošiljke

TRST - Ul. Torrebianca 27 - Telefon 24-467 - P.O.B. 522

CITRUS

IMPORT & EXPORT

Lastnik: Aleksander Goljevšček

TRST - Ul. Torrebianca 27 - Telefon 24-467 - P.O.B. 522

Zametki škvadrizma

V nedeljo 5. julija je prišlo v Vižovljah do zelo neljubega in za današnje prilike na Tržaškem zna- čilnega dogodka, ki zasluži največ- jo pozornost vse naše javnosti.

Popoldne je vižoveljski prevo- znik Pahor nalezl na cesto blizu postaje na skupino treh Italijanov, ki se jim je po govorici poznalo, da so prišli k nam v Trst od nekod z italijanskega skrajnega juga. Ko so ti slišali, da je prevoznik Pahor vzpodbujal živino v jeziku, ki ga niso razumeli, so ga začeli zmerja- ti s vsuznjema - sščavos in biti s kamenjem. Pahor se je postavil odločno v bran, vendar je bil ne- kaj časa sam proti trem divjakom, ki so ga tako zdelali, da se bo mor- ral zdraviti v bolnišnici najmanj 15 dni. Kmalu so napadenemu Pa- horju priskočili na pomoč sovašča- ni, ki so napadalce pregnali do po- staje, kjer se je pa pretep nadalje- val.

Kmalu je prihitela policija, ki je napadalce in napadene odpeljala na zasiljanje. V teku večera je po- licija napadalce po zasiljanju iz- pustila, tri italijanske novopečene škvadrizme pa odpeljala v tržaške

zapore. Dodati moramo, da je eden od teh pred aretacijo zbežal in ga je policija naknadno prišla v Tr- stu.

Dogodku je v končnem delu pri- sostvovala vsa vas, ki ni štedila z izrazi graje na račun napadalcev. To je suhoparni opis dogodka.

Večkrat smo že s teh stolpcev poudarili zaskrbljenost, ki se lote- va naše javnosti sprčo naraščajo- čega fašističnega škvadrizma na naših tleh. Kaže, da oblastva temu skrajno nevarnemu pojavu ne po- svečujejo potrebno pažnjo, čeprav jih vsi naši demokratični krogi stalno opozarjajo, da tega pojavu nikakor ne gre podcenjevati!

Fašistični napadalci so organizi- rani v oborožene skupine, delujejo po načrtu in so povezani celo s sličnimi „bojnimi skupinami“ v Italiji. Te prihajajo včasih celo na kazenske pohode na naše ozemlje. Doslej je razsajajoči fašistični škvadrizem val povzročil že mno- go gorja pri nas. Ne moremo reči, da je ostala policija glede tega ra- nudušna, pač pa so sodna oblastva, ki so se po policijski prijavi ba- vila s fašističnimi zločini, s pre- milimi in zločinom neprimernimi obsodbami samo vzpodbudila škv- dristične zlikovce k novim načr- tom in podvigom.

Vse to nas zaskrbljuje. Ali obla- stva to naše razpoloženje razume- jo? Ali mislijo kaj ukreniti v za- ščitno demokratičnega ugleda v co- ni A STO-ja?

Filmi AIS-a

V tem tednu bo filmski odsek Zavezn. poročevalske službe pre- daval znanstvene in dokumentarne filme v naslednjih krajih (začetek vselej ob poldeveti uri zvečer):

v petek 17. julija v Dragli, pri Sv. Jakobu in pri Lovcu;

v soboto 18. julija v Sv. Križu, pri Sv. Jakobu, v begunskem tabo- rišču na Opčinah in v Trstu v Ver- gerjevi ulici;

v ponedeljek 20. julija v Mavhi- njah, Medjivasi, Sv. Križu;

v torek 21. julija v Sesljanu in pri Sv. Alojziju;

v sredo 22. julija v Gročani in v begunskem taborišču pri Sv. Savi;

v četrtek 23. julija v Trebčah, v Logu pri Ricmanjih in na Skoljetu.

MLADENIC, slovenski izseljenec v Kanadi, s dobro službo in tudi nekaj premoženjem, želi spo- znanza za ženske v go- spodnično od 25 do 28 let staro. Poklic in ostale potrebne listi- ne bo sam takoj oskrbel. — In- teresentke naj pošljejo na u- pravo lista ponudbo in prilo- žijo svojo sliko.

Mizarji
kmetovalci
podjetniki
Deske smreko-
ve, macesnove
in trdih lesov.
trame in par-
kete nudí najugodnejše

TEL. 90441
CALEA
T R S T
Viale Sonnino, 24

GOSPODARSTVO

BOJ PROTI USEM

Na sadnem drevju, kakor smo že pisali, nam letos uši povzročajo o- gromno škodo.

Kljub vztrajnemu uničevanju se pojavljajo vedno nove zalege. Zla- sti se to dogaja na breskvah in češnjah. Ob sedanjem času, ko sadje dozoreva, pa moramo vedeti, da do tri tedne pred dozoritvijo sadu ne smemo škropiti proti u- šem s skupnimi sredstvi kakor so Toxifit, Tetrafit, Fostox itd. Vsa ta sredstva so že na zaboju ozna- čena kot strupena in nosijo zato znak z smrtaško glavico.

Škropili bomo zato samo s sred- stvi na podlagi D.D.T., kakor n. pr. Gesarol, brezdušni Tiogamma v prahu ali tekočini.

PŠENICO smo pospravili in de- loma že tudi zmlatili. Pridelke je letos precej obilen. Zlasti pri onih kmetovalcih, ki so se ravnali po nasvetih, ki smo jih napisali ob času setve. Eden takih naših kme- tovalcev je dosegel nad 17 stotov pšenice na njivo zemlje! (3650 kv. m.)

Zaradi skrajno deževnega vre- mena je pšenica vlažna, zato jo moramo takoj razširiti in zračiti, kar napravimo s tem, da pšeni- co večkrat in po potrebi tudi dnevno premetavamo z lopato. Moramo pa žito tudi takoj razkužiti, da se ne zoredijo razni škodljivci, kakor žitni molj, črni žužek in drugi.

Za razkuženje potrosimo na pše- nico, po 100 gr na 100 kg zrnja, prahu Geigy 33 ali brezdušnega Tiogamma po 70 gr na 100 kg. Prah potrosimo enakomerno na kup žita in dobro premešamo, da se prime enakomerno vseh zrn.

KROMPIR. Opažamo letos, da je krompirjevsče posušeno ali bolj- rečeno nekoliko ožgano, to je golo, brez listov in samo na vršičkih malce zeleno. Temu je vzrok bole- zen peronospora, ki je letos zaradi deževnega vremena močno razšir- jena bodisi na trtah kakor na krompirju, paradižnikih itd. Kdor pa se je ravnal po navodilih, ki smo jih v ta namen napisali, go- tovo ne opazi tega pojava; ker po- tem, ko smo osuli krompir, smo i-

stega poskropili z 1 odst. brozgo modre galice in apna. Ker pa je letos močno deževno vreme, je bi- lo potrebno krompirju večkrat škropiti. Tudi sedaj lahko še ško- pimo, kar bo gotovo še koristilo gomoljem (krompirju) do dozori- tve.

CENA VINU

Vinu se je cena v zadnjem času nekoliko dvignila. Seveda v poštev pridejo le dobra in zdrava vina. Zailbog pa je še mnogo naših kme- tovalcev, ki se nočejo ravnati po sodobnih potrebah za ohranitev vin (tuba raznih pripomočkov za popolno povrtje in poznejšo ohr- anitev vin). Taki kmetovalci le tež- ko vina oddajajo, zato bi jim bilo svetovati, da prodajo takoj ob tr- gatvi mošt!

Da pa se je danes cena dvignila, je skoraj vsakoletni pojav. Ob se- danjem času so kmetje povečini vino razprodali, in jih danes dra- go prodajajo le vinski trgovci, ki so naš most poceni kupili!

Zaključek je vedno isti: ustano- vimo si združne kleti! Ker le v samopomoči in združenju je naša bodočnost!

Odgovorni urednik: dr. Janko Jez

Tiska:

tiskarna „Adria“, d. d. v Trstu

ZDRAVNIK
Dr. FRANJO DELAK
v TRSTU

sprejema od 15.-17. ure

v ulici Commerciale št. 10-II

Pokličite tel. št. 31813

Stanovanje: Strada di Fiume 20/III

ZOBOZDRAVNIK
Dr. STANISLAV PAVLICA
sprejema od 9-12 in od 17-19

TRST, VIA COMMERCIALE

10-II, TEL. 31-813

ZAHTEVAJTE

Radenska

ZDRAVILNI VRELEC

OSVEŽUJOČA ZDRAVILNA

SRCE-JETRA LEDVICE ŽENSKA MOTNJE IZČRPANOST

ZASTOPNIK IN GLAVNA ZALOGA
ZADR. KONSORCIJ TRGOVCEV Z JESTVINAMI
TRST - Ul. Valdirivo 3 - Tel. 50-34

Vsakovrstno pohištvo: **Tovarna pohištva Tel. 32**
SPALNICE - JEDILNICE - KUHINJE ITD. — PO NA- ROCILU IZVRŠI VSAKO DELO — POROSTVO ZA DOBER NAKUP — TOVAR- NISKE CENE — DELO SOLI- DNO — DOMACA TVRDKA

PRINČIČ
K R M I N
Cormons - prov. Gorizia

Ne izgubljajte časa po nepotrebnem!
Agencija Celeritas
TRST, ul. Machiavelli 13, tel. 31-404
Vam v najkrajšem času oskrbi vsakovrstne uradne listne, potne liste, oizume, anagrafske izločke, pre- gode v in iz tujih jezikov, overovalske uradne akto- Izpolnjuje prošnje za prehod meje v FLRJ in jih izroča Delegaciji v rešitev.
Vse v najkrajšem času in za nizek honorar Se priporočamo!